

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ BILUNARĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Anul V

Cultura, cultura va scăpa pe Români și cultura
numai națională poate fi. A. Papiu Ilarianu

Un

N-rele 14-15

CLUJ, 1 și 15 August 1928

exemplar:
Lei 40

CUPRINSUL

<i>PROBLEME SOCIALE: Socialismul științific</i>	— — —	Ion Clopoțel
<i>Congresul Internațional al artelor populare</i>	— — —	Titus Bunea
<i>Umbra lui Jean-Jacques Rousseau</i>	— — — —	Adrian Corbul
<i>Câteva impresii din Spania</i>	— — — —	Dr. G. Preda
<i>POLITICA EXTERNĂ: Pacea europeană și respectul tratatelor</i>		N. Dașcovici
<i>PROGRESE ȘTIINȚIFICE: Circus Maximus</i>	— — —	Al—Da
<i>Petele solare</i>	— — — —	Gavril Todica
<i>ACTUALITAȚI: Generația unirii și noua generație</i>	— —	I. N. Palade
<i>Gavril Todica</i>	— — — —	Valeriu Bora
<i>Apostolat</i>	— — — —	Vasile Golea
<i>„Societatea de Mâine”</i>	— — — —	Horia Trandafir
<i>INVĂȚĂMÂNT ȘI EDUCAȚIE: Al X-lea Congres internațional al învățământului secundar la București. — Impresii.</i>		C. Sudețeanu
<i>DISCUȚII ȘI RECENZII: Poezia socială. — Scriitori în ziastică. — Natalitatea în Banat. — Arhiva pentru știința și reforma socială. — Ținutul Hălmeagului</i>	— — —	Ion Clopoțel
<i>Virgil Barbat: Dinamism cultural</i>	— — — —	C. Sudețeanu
<i>BIOPOLITICA: Biroul de igienă în lupta anti-tuberculoasă</i>		Dr. Od. Apostol
<i>PROBLEME ECONOMICE: Orezul și cultura lui în România</i>		Emil Pop
<i>CRONICI CULTURALE ȘI ARTISTICE: In memoria lui Vasile Pârvan. — Concepția tragică a existenței. — Anuar internațional de bibliografie istorică. — Cărți, reviste, ziare: Roma, Gândirea, Erdély Helikon</i>	— — — —	Cronicar
<i>CRONICA ECONOMICĂ ȘI FINANCIARĂ: Progresele cooperăției în Ardeal</i>	— — — —	Interim.
<i>FAPTE, IDEI, OBSERVAȚIUNI: Funcționarism. — Un ministru lacom. — moartea lui Giolitti. — Ungurii și Franța.</i>	—	Red.

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: CLUJ, PIAȚA UNIREI No. 8.
GALEA VICTORIEI No. 51

Abonamente: Pe un an 600 lei. Autorități și întreprinderi particulare 1000 lei. Funcționarii publici, preoții și învățătorii 500 lei. Pentru streinătate, abonamentele sunt îndoite în America 10 dolari. Abonamentele se plătesc înainte, pe cel puțin o jumătate de an

BANCA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI

ACTIV

Bilanțul general încheiat la 30 Iunie 1928

PASIV

1) Stocul metalic:			
Aur monede — — — — —	126,455.353		
Aur lingouri — — — — —	27,219.197		
	153,674.550		
Aur depozitat în străinătate — — 112,959.700	—		
Aur evacuat Moscova — — — 315,179.980	428,139.680		
Disponibil și rente române aur — — — —	330,925.000		
	912,739.230		
Bonuri de tezaur — — — — —	6.123,713.333	7.036,452.563	
2) Argint și diverse monede — — — — —	—	9,051.863	
3) Portofoliu român și străin — — — — —	—	9.883,182.711	
4) Imprumuturi pe ef. publice, Warante etc.:			
Simple — — — — —	491,026.500		
In cont-curent — — — — 361,797.900	—		
Din cari nu s'au ridicat — — — 72,158.056	289,639.844	780,666.344	
	1.581,399.150		
5) Centrala băncilor populare — — — — —	406,597.343	1.987,996.493	
Centrala cooperativelor de producție și consum	—	217,741.209	
6) Casele de împrumut pe gaj agricultorilor — —	—	2.410,096.406	
7) Conturi-curente — — — — —	—	10.678,975.705	
8) Datoria Statului — — — — —	—		
9) Efecte publice:			
a) Capital social — — — — —	99,889.909		
b) Fond de rezervă — — — — —	22,245.763		
c) Fonduri de amortizări — — — — —	73,557.480		
d) Fonduri de pensii, ajutor și asistență pt. personal	85,018.439	280,711.591	
10) Imobile — — — — —	—	312,780.724	
11) Mobilier și mașini de imprimerie — — — —	—	51,654.269	
12) Dobânzi datorate la împrumuturi pe ef. publice	—	10,541.765	
13) Conturi de valori — — — — —	—	1.042,818.665	
14) Conturi diverse — — — — —	—	1.359,702.306	
	36.062,372.614		
Efecte și alte valori în depozit și păstrare — —	2.120,215.855		
Bonuri de tezaur în gaj pentru împrum. Statului	7.109,620.000		
Efecte în gaj și păstrare provizorie — — —	4.283,363.831	13.513,199.686	
Conturi de ordine — — — — —	—	1.892,446.396	
	15.405,646.082		
			36.062,372.614
			13.513,199.686
			1.892,446.396
			15.405,646.082

Gubernator: Dimitrie M. Burillianu.

Director: I. I. Lapedatu.

DEBIT

Profit & Pierderi. Încheiat la 30 Iunie 1928

CREDIT

Cheltueli de administrație — — — — —	175,684.525		
Impozite și diferite taxe — — — — —	20,450.289	196,134.814	
Fond de prevedere — — — — —	—	60,000.000	
Beneficiu net — — — — —	—	62,468.925	
	318,603.739		
			47.037
			310,682.339
			2.594.310
			4,858.081
			421.972
			318,603.739

Gubernator: Dimitrie M. Burillianu.

Director: I. I. Lapedatu.

SOCIETATEA DE MĂINE

REVISTĂ BILUNARĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Editor și redactor-șef:
Ion Clopoșel

Redacția și Administrația:
CLUJ, { Calea Victoriei 51. Telefon 308
Piața Unirii No. 8.
CLUJ, 1 și 15 August 1928

Anul V N-rele 14—15
Un exemplar: Lei 40

Socialismul științific

Prin trecutul său de un secol și jumătate, cât și prin formele preconizate în vremea noastră de a cuprinde societatea, socialismul constituie un interesant obiect de cercetare. Ideologia sa n'a fost uniformă. O seamă de școli s'au născut pentru a-i clarifica tendințele și a-i fixa tiparele în care urmează a fi prinsă evoluția. Asupra conținutului său nu s'a stabilit o doctrină ce ar fi reușit să se impună a fi acceptată la fel de toată lumea. Deaceia și abundă ereziile și confuziile întâmplătoare, provocate de insuficiența cunoașterii, cât și cele voite, puse în circulație de către adversari. Un studiu științific asupra socialismului, întreprins de către o autoritate, nu poate fi decât binevenit pentru a pune capăt erorilor și înțelesurilor echivoce. În această privință desigur, că cel mai chemat să pronunțe o judecată este sociologul imparțial, care în materie socială este din ce în ce mai stăpân pe metoda științifică de analiză. Prea adesea sociologii s'au dat de partea economiștilor, doctrinariilor individualismului economic și n'au supus socialismul unui examen scutit de prejudecăți. Emil Durkheim a făcut oarecum excepție onorabilă, menținându-și strictețea de observație pozitivă față de socialism. Acum decurând a văzut lumina zilei, după moartea sa, opera inedită *Le socialisme*¹ și cuprinde 14 lecții ținute în anul universitar 1895—96 în Bordeaux. Autorul celebrilor opere de sociologie: *De la division du travail social*, *Les formes élémentaires de la vie religieuse* și *Les*

règles de la méthode sociale n'a pregetat să se incumete la o aprofundată și metodică studiere a socialismului. Atât de meticulos și onest a fost în expunerile sale, încât chiar leaderii socialismului francez și-au însușit definiția obiectivă dată doctrinei socialiste.

Proporția pe care o dă Durkheim cunoașterii operii și școlii saint-simoniene desvăluie planul întinderii cercetărilor sale asupra întregului socialism, sau cel puțin capetelor de operă. Pătrunderea savantă a socialismului dela toate popoarele ar fi fost o contribuție necesară pentru știință și umanitate.

Cu puterea sa de disecție, cu aparatul său perfecționat de introspecție în tainele concepțiilor socialiste, Durkheim stabilește că socialismul nu este o negație a proprietății particulare, ci reclamă doar ca proprietatea să fie într'ăuevăr operă individuală, creată de calitățile de muncă ale omului; apoi el nu vrea să militeze pentru o subordonare a individului față de societate, căci multe școli socialiste împing sistemul până la absolută eliberare de sub constrângeri legale; și în fine, că nu este doar o filozofie a desmoștenitorilor, ci năzuește să organizeze toată societatea. Mulți socialiști și economiști săvârșesc erori de comentare a socialismului.

O distincție netă face Durkheim între comunism și socialism. Comunismul datează dela Platon și continuă cu intermitențe la vizionari, cari nu doresc să schimbe realitatea socială, ci atribue ideologiei doar un caracter caritabil și ascetic. Dimpotrivă, socialismul este legat de chiar

reformele sociale, vrea schimbări radicale și își are germeii în înșile începuturile societății moderne, la cotitura istorică marcată de revoluția franceză. Abia când bogățiile au sporit prin concentrarea industrială a secolului al XVIII-lea s'a ivit și noul sistem revoluționar. Au trebuit să se prăbușiască ideologiile caduce despre stat ca formațiune mistică și despre societate ca ființă transcendentă, pentruca funcțiunile economice să primiască o importanță socială nouă, iar statul să caute a se face instrumentul lor. Dela putere coercitivă statul evoluiază spre o vastă și savantă organizare, prin centralizarea societății franceze și laicizarea lui progresivă. Deci socialistă este o doctrină atunci când reclamă atașarea forțelor economice (a funcțiunilor industriale) la centrele directoare și conștiente ale societății (statului), cel puțin atașarea a celor mai multe dintre forțele economice și a altor forțe, cari sunt în strânsă conexiune cu ele; aceasta este definiția care a intrunit chiar și asentimentul socialiștilor militanți.

Comunismul comentat de Durkheim plasează funcțiunile economice în afară de stat, pecând socialismul pretinde directă lor deriguire. Dacă studiul lui Durkheim ar fi scrutat și ultimele trei deceni, desigur că s'ar fi lovit de experiența bolșevică în sensul căreia tot statul îndrumă economia și în sistemul comunist.

O considerație deosebită merită concluzia lui Durkheim, că din revoluția franceză au răsărit spontan două curente cu tendințe opuse, dar cari s'au complectat: mișcarea individualistă și cea etatistă. Locul indivi-

¹ Ed. Félix Alcan, Paris 1928, ffr. 50.

dulul în societate este determinat exclusiv de valoarea personală (deci moarte inegalităților tradiționale), iar statul se prezintă ca organul natural al realizării reformelor.

După ce se ocupă cu precursorii cugetării socialiste se oprește îndelung asupra lui Saint-Simon, cugetătorul al cărui centenar s'a sărbătorit anul trecut: cel dintâiu mesia socialist. Durkheim a pus ordine în ideile lui Saint-Simon și a reconstruit întregul său sistem de gândire, care într-adevăr este uimitor de vast și de științific. Intemeietorul fiziologiei sociale (care nu este alta decât sociologia elevului său Auguste Comte) este sociologul care și-a făcut un cult din știința omului și știința societății. Științele umane au aceleași criterii ca și științele naturale. Toate „rezonanțele trebuiesc întemeiate pe fapte observate și discutate”. Un pozitivism precis este întronat în orice domeniu, căci însăși politica, nu este decât știința producției. Cultul științei și organizării este proclamat de Saint-Simon ca singurul cult îndreptățit. Progresul atarnă de organizarea industrială. Este o prăpastie adâncă între autoritatea militară și prestigiul credinței pe deo parte și între capacitatea industrială și autoritatea liber acceptată a savanților. Feodalitatea și papalitatea trebuiau să cedeze noului regim industrial și științific, după ce legiștii și metafizicienii au format epoca de trecere. Fiindcă industria unei națiuni are unitatea sa și este influențată de către organizația centrală a societății (trei camere ale unui Institut, parlamentul) sistemul industrial face cu sistemul social un singur întreg, societatea nu poate deveni industrială decât dacă se socializează industria. Astfel industrialismul duce la socialism. Iată de ce Saint-Simon este părintele socialismului.

Analiza pătrunzătoare a lui Durkheim aruncă lumină asupra originilor socialismului și explică evoluția viitoare, căci cugetarea saint-simoniană a rodit influențe decisive asupra tuturor teoreticienilor de mai târziu, în frunte cu Karl Marx.

Prin opere de critică incisivă și științifică, așa cum este volumul lui Durkheim, cultura umană câștigă în precizuni și lumini ei atât de binevenite în vremi de confuzii și erori.

Ion Olopoșel

Congresul internațional al artelor populare

Pentru prima oară arta mulțimilor anonime de pretutindeni va fi chemată în fața unui for internațional; pentru prima oară popoarele își vor căuta înrudiri în ceea ce ele au mai intim, mai spontan și mai caracteristic.

Evenimentul, ce se va petrece în prima jumătate a lunii Octombrie în Praga, era așteptat de mult. S'a vorbit mult, în ultimul timp, de o diplomație nouă, deschisă, o diplomație care ar reprezenta într-adevăr aspirațiile unei națiuni, în opoziție cu diplomația de școală veche, diplomația ușilor căptușite, a cucoanelor misterioase, a bilețelelor parfumate și a — desiluziilor amare. S'a vorbit mult, dar s'a făcut puțin, pentru întronarea celei dintâiu și pentru înlăturarea celei din urmă. Chiar la Societatea Națiunilor combinații internaționale se fac și se desfac mai mult la ceaiuri intime, decât în ședințele oficiale publice.

Cu toate acestea suntem la o mare distanță față de ceea ce se petrecea înainte de războiu. Atâtea mâini se întind astăzi între popoare, încât e imposibil ca cel puțin o parte din ele să nu rămână strânse pentru apărarea și promovarea păcii

Elitele popoarelor colaborează de mult. Fiecare congres le apropie mai strâns și le deschide noi drumuri de muncă pentru prosperitatea comună.

Nu s'au întâlnit însă până acum mulțimile de pretutindeni prin produsul lor cel mai caracteristic, prin arta lor.

Dacă marile culturi se pot încadra în marginile unui număr foarte restrâns de tipuri, cu originile în anticitate, nu tot așa este cu micile culturi, a căror varietate este infinită, cum infinite au fost împrejurările cari le-au creat. Este un titlu de glorie al epocii moderne de a fi dat culturii un înțeles mai cuprinzător. Inceputul l-au făcut acei romantici pe cari de atâtea ori îi nedreptățim în aprecierea noastră. Prin curiozitatea lor pentru exotic și primitiv au trezit interesul pentru suflul atâtor popoare încât ne-am trezit astăzi cu o noțiune a civilizației in-

comparabil mai bogată decât a celor vechi.

Astfel ne-am putut ridica în vârful tuturor și noi, popoarele mici. Mai mult: astăzi își face tot mai mult loc ideea că se comite o greșală atunci, când se judecă o cultură, prin comparație cu alta. Condițiile de apariție și de evoluție ale unei culturi niciodată nu sunt identice și rar de tot se aseamănă.

Cea mai originală și mai nobilă parte a unei culturi populare este arta. Jocul de imaginație care i-a dat naștere a putut apare și în condițiile de existență cele mai umile, varietatea lui este fără de margini.

De un secol încoace s'a scris imens despre arta populară a diferitelor națiuni, s'a studiat nenumăratele ei aspecte, 'niciodată însă nu s'au întâlnit specialiștii de pretutindeni pentru a stabili linii de întâlnire și posibilități de colaborare între națiuni și într'acest domeniu atât de ideal și desinteresat.

Iată un aspect al evenimentului dela Praga.

Al doilea, nu este și el de mai puțină importanță. El privește arta populară în sine, posibilitățile ei de prosperare și de colaborare la civilizația modernă.

Nu numai la noi ci la toate popoarele industrialismului modern amenință să înăbușe și să denatureze această creație minunată a sufletului popular. Costumele naționale sunt înlocuite cu stoffele fabricilor, ceramica e neglijată complect, cântecelor le iau locul cupletele revistelor din capitale, dansurile sufăr deasemenea. Nu mai vorbim de teatrul popular care e pe drumul de a dispărea cu desăvârșire.

Problema pe care și-o vor pune savanții dela Praga va fi: cum se va putea salva arta populară din acest conflict, sau, mai mult, cât va putea câștiga din el. Experiențele de pretutindeni vor fi puse la contribuție.

*

Despre congresul dela Praga s'a vorbit ceva într'una din revistele noastre, care totdeauna și-a pus la

inimă astfel de probleme.¹ Din și-rele publicate acolo știm că el era să se țină în capitala noastră. Din pricina sgârceniei și lipsei de înțelegere a celor dela putere n'am primit adăpostirea lui.

Și într'adevăr dacă avem un titlu de mândrie în fața celorlalte nații apoi acela este arta noastră populară. Un titlu a cărui valoare crește tot mai mult în aprecierea tuturor, pe care noi însă nu-l înțelegem și nu-l prețuim după cum se cuvine.

Că n'am primit congresul la noi vom avea — sau vor avea cei cari l-au refuzat — motivele lor slabe. Nu vom putea scuza însă cu nimic felul nătâng în care promitem să luăm parte la el.

Avem înainte publicațiile Institutului de Cooperatie Intelectuală, cel care a luat inițiativa și organizează acest congres. În buletinul din 20 Aprilie (!) a. c. sunt publicate liste a peste o sută de comunicări, cari se vor face în acea întrunire internațională. Veți găsi acolo până și pe Brasilia și Guatemala cu câte o comunicare, Ecuadorul cu 8, Suedia, Grecia, Polonia, toate țările mari (nu mai vorbim de Cehoslovacia care a anunțat până la aceea dată 31!), nu veți găsi nici o amintire despre România. Cu toate că la doi pași de locul unde se ține congresul, nu ne îngrijim să ne prezentăm la el așa cum ar cere-o demnitatea noastră națională și subiectul care se discută. Lista comunicărilor trebuie înaintată până la sfârșitul lui Maiu 1928, pentru a se putea publica rezumatele lor și a se facilita, astfel, discuția. Abia după aceea dată ne-am îndurat să anunțăm și noi una (despre „Ouăle încondeiate!”) și abia după ce opinia noastră publică s'a alarmat Ministerul nostru de externe a informat Institutul de Cooperatie că vom participa și noi cu trei comunicări.

Avem și noi o Comisie națională de Cooperatie Intelectuală, al cărei președinte e dl profesor universitar Țițeica. Nu știm nimic despre activitatea ei; doar din când în când citim în telegramele agenției Rador câteva cuvinte despre participarea unuia din membri la câte o discuție. Cari sunt relațiile acestei Comisii cu centrala dela Paris? Se folosește ea de publicațiile Cooperatiei, pentru că oricât le-am răsfoi pe acelea, nu găsim nimic despre România. Cari

sunt măsurile de ultima oară pe cari înțelege să le ia pentru demna noastră reprezentare la Praga?

*

Sau poate ne lipsesc specialiștii? Această scuză cuprinde o parte de adevăr. Cu durere trebuie să o spunem că arta noastră populară nu și-a găsit încă cercetătorii pe cari îi merită. Abia în acest an am inaugurat un muzeu etnografic, și și acela într'un oraș de provincie. Capitala noastră nu poate să răspundă cu nimic când un vizitator strein o întreabă despre arta anonimă a acestui popor, despre care se spun atâtea cuvinte bune în streinătate.

Răsfoind lista comunicărilor ce se vor face la Praga pe lângă acest sentiment de durere ne-a năpădit unul de admirație pentru poporul cehoslovac. Iată o nație care-și desfundă toate energiile pentru a-și jus-

tifica dreptul la existență liberă. E vorba de o inovație științifică, de emulație fizică sau spirituală? Douăzeci de specialiști sar, care de care mai bine pregătit. A fost vorba de arta populară? Treizeci de savanți s'au găsit să-i prezinte toate aspectele locale și toate eventualele ei legături cu arta celorlalte popoare.

Nici unul dintre popoarele tinere nu dă un cuprins atât de nobil și atât de real democrației. Niciunul nu e atât de mândru de ceace vine de jos, din sufletul și energia mulțimilor; niciunul nu-și pleacă urechea cu atâta pasiune spre freamătul acela multiplu din adâncurile nației. Prin democrație el nu înțelege numai valorificarea economică a individului; el îl stimulează și îi crează tot felul de posibilități pentru întreaga lui valorificare spirituală.

Titus Bunea

Umbra lui Jean-Jacques Rousseau

Aniversările au, în viața neamurilor un rol mai profund decât s'ar crede. Ele impun meditațiunelor noastre figurile și evenimentele din trecut. Ele redevin astfel de actualitate. Spiritul nostru se concentrează asupra-le, și la lumina timpurilor de față el judecă întâmplările de demult. Istoria nu este altceva decât rezultatul comparațiilor pe cari le facem între prezent și trecut. Numai așa ne este posibil să prindem cauzele subtile ale cutărei peripeții notabile din traiul popoarelor.

Despre luarea Bastiliei am scris o cronică pentru ziarul „Patria”. Numi pare excesiv să revin, în această revistă, asupra acestei chestiuni. Evenimentul revoluției franceze este prea important pentru a-l limita la un singur studiu. Aspectele lui sunt multiple. În „Patria” m'am ocupat de atmosfera mării revoluțiunii, pe care au evocat-o în mintea mea serbările populare dela 14 Iulie. Aici voi încerca, a vă vorbi de figurile antemergătoare, ale formidabilei mișcări sociale, care a schimbat întru câțva fața istoriei. Grupul enciclopediștilor: Diderot, D'Alembert, Voltaire au pregătit terenul revoluției, i-au constituit aparența. Sufletul ei însă, îl văd incarnat într'o singură figură: Jean-Jacques Rousseau.

Cât de adevărat este că rațiunea pură e neputincioasă a produce vâl-

tori adinci în masa neamurilor, dacă ea nu este însoțită de un apel la sensibilitatea noastră. E ca și cum un savant prodigios ar reuși să creze în mod sintetic o făptură ome-nească, căreia i-ar lipsi sufletul. Învățămintele enciclopediștilor sunt admirabile ca logică și bun simț. E-rudițiunea lui D'Alembert, talentul obstinat al lui Diderot, geniul ironic și scilpitor al lui Voltaire, au pregătit deșteptarea spiritelor. Ceace le-a galvanizat însă, au fost paginile pătimașe ale omului din Geneva, rîndurile lui ferbinți, romantismul lui frenetic. Nu ajunge să știi — este nevoie să simți. Logica coordonează argumentele, dar ea nu le dă facultatea viabilă de a se manifesta. Spiritele lucide ale enciclopediștilor i-au obișnuit pe făptuitorii revoluției franceze a judeca; fără de Rousseau însă ei n'ar fi avut puterea de a răvăși vechea stare de lucruri și nici curajul de a voi să creze o societate nouă. Li plâng pe oamenii politici cari înlătură din programul lor sensibilitatea. O patimă viguroasă este de zece ori mai efectivă decât o logică perfectă. Ceace a permis francezilor de acum o sută cincizeci de ani de a tulbura lumea, a fost mai ales sufletul pasionat al lui Jean-Jacques, iubirea lor romantică pentru natură, accentele patetice cu cari ne sfătuește a iubi firea înainte de

¹ Gândirea Iunie—Iulie, 1928.

orice și a ne ocroti în sinul ei vast și ademenitor.

Ce este mulțimea decât o îngrămădire de indivizi? Pentru ca năzuirea gloatei să fie uniformă este nevoie ca inșii cari o compun să hrănească fieștecă aceleași dorințe. Cu mult înainte de revoluție, contemporanii lui Rousseau își simțiseră suflul pătruns de virusul romantic-revoluționar al filosofului poet. Frazele calde ale lui Jean-Jacques impregnaseră sensibilitatea lor în modul cel mai complect. Marele merit al acestei pregătiri sufletești se datorase nu cugetătorului, ci poetului Rousseau. Poporul n'ar fi reușit nici odată să considere nedreptățile cari îl asupreau ca o stare de lucruri ce se puteau resturna, dacă nu avea de partea lui o mare parte din nobili. Drepturile așa zise de drept divin ale aristocrației erau negate de inșii aceia cari le exercitau. Toată lumea era pătrunsă de convingerea, că în mijlocul naturei imense și generoase, injustițiile sociale erau ceva artificial și neîndreptățit de legile vieții. De aceea, la primul suflu revoluționar, partizanii Revoluției erau numeroși, în casta asupritoare. Femeile mai ales, hrănite de învățămintele lui Rousseau, de magia romantică a scrierilor sale, erau în marea lor majoritate admiratoarele marelui poet. Simplitatea firească, preconizată de el, luase dealtmintrelea aspecte destul de curioase. La curtea Mariei-Antoinette, pe iarba fragedă a micului Trianon, damele de onoare și însăși reșina se deghisau în năstori sau în păstorite, mulgeau vacile, fabricau dulceată și fructe conservate pe cari le culegeau chiar dinsele. Deformarea grotescă a reîntoarcerii la natură, fără îndoielă — dau dovadă că paginile lui Rousseau se introduceau adânc în suflete. Aceasta a fost partea romantică a revoluției, accentele ei patetice, nota poetică care a avut darul de a preschimba sensibilitatea contemporanilor lui Jean-Jacques. O credeți însă cea mai puțin importantă? După mine ea a fost indispensabilă și hotărâtoare — căci fără de dînsa o galvanizare colectivă era cu neputință.

Influenta lui Rousseau o găsim deci covârșitoare în faza premergătoare a revoluției franceze — și la începutul realizării ei. O vom găsi încă mai puternică în a treia fază, cea decisivă, a formidabilei mișcări sociale. Căci personalitatea lui Rous-

seau e, multiplă. Până acum poetul Jean-Jacques s'a mulțumit să schimbe felul de a simți al contemporanilor săi; de aci înainte va plana deasupra revoluției umbra uriașă a filosofului Rousseau, a lui Rousseau apologist al virtuții, a protestantului sobru și auster.

Defectele și calitățile individuale iau la oamenii de geniu un relief singular. La nici un mare scriitor însă, ele nu au apărut mai curioase ca la Jean-Jacques Rousseau. Omul acesta simplu și frust este admirabil analizat de el însuși în faimoasele lui *Confesiuni*. Concluziile însă pe cari le trage din expunerile sale sunt false. Cetitorul lucid evoacă în duhul său cetind paginile acestei opere, un Rousseau cu suflul pătimăș dar cu un fizic defectuos, pe care-l obsedează mai ales antinomia existând între dorințele lui și lipsa de facultăți pentru a le realiza. Un viciu organic congenital nu a permis niciodată marelui pasionat un amor complect, așa cum îi visa spiritul lui profund și către care tindeau simțurile lui ferbinți. De aceea, accentele lui neuitate, gemetele lui, paginile admirabile în care, fără să vrea, își strigă disperarea. Întoarcerea la natură, invocarea frenetică a spațiului infinit și a peisagiilor calde simțite, beția de a se absorbi în elementele naturale ale lumii nu sunt decât consolările pe cari le cânta în altă direcție, farmecele iubirii fiindu-i interzise până la un anumit punct. Apoi, mai târziu, apelul la virtute, hotărîrea de a nu trăi decât pentru dînsa, austeritatea unei vieți pe care o voia exemplară — nu sunt decât renunțarea desperată la iubirea veșnic căutată și niciodată permisă.

Această criză de virtute va avea o influență formidabilă asupra marelui revoluționar. Căci ea va constitui evangelia lui Robespierre. Intreaga epocă a Teroarei va fi opera ei. În numele virtuții „Incoruptibilul” va trimite nenumărate capete sub cuțitul ghilotinei. Desigur că Rousseau, dacă ar fi fost în viață, s'ar fi simțit cel dintâi surprins de rezultatul scrierilor lui. El ar fi fost probabil cel dintâi a protesta împotriva rigoarei cu care Robespierre voia să întemeieze regimul virtuții. Ați observat și d-tră că în nici una din paginile lui Rousseau nu este preocupat de misterul morții? Nu numai că omul acesta era departe de a fi un sanguinar, dar problema morții nu-l obseda profund. Aici se distinge el de ma-

rele lui discipol Tolstoi. Aș spune că toate paginile lui Rousseau poartă marca unei frenezii sensoriale, care se agită la suprafață dar nu în adîncuri. Ori cât a preconizat el întoarcerea omului la natură, preocupările lui erau mai mult sociale decât casnice. Omul, la el, chiar când îl vedea în sinul firei eterne, nu se detașa de societate. Este evident că dacă nu ar fi fost așa, Rousseau nu ar fi provocat marea revoluție. Când un gânditor planează deasupra omului pe care îl înglobează în masa elementelor naturii, el este mai profund filosof decât Rousseau, dar mai puțin eficace decât dînsul. În cazul acesta el se numește Pascal, Spinoza, Goethe în literatură, Bach în muzică, Rembrandt și Leonardo da Vinci în pictură.

Paris, Iulie.

Adrian Corbul

**Banca de Credit
și Cassa de
Păstrare S. A.**

**Cluj,
Piața Unirei No. 7.**

SUCURSALE:

Dej, Sânmărtin, Alba-Iulia,
Tg.-Mureș, Oradea Mare,
Banca de Credit Soc. An.
Gherla.

Capital social: 77 milioane

Face toate operațiunile bancare
în modul cel mai avantajos.

Bancă autorizată pentru valute.
Antrepozit lângă calea ferată.

Pacea europeană și respectul tratatelor

Ultima conferință a celor trei miniștri de afaceri streine ai Statelor care alcătuiesc Mica Antantă, d-nii Beneș, Marincovici și Tutulescu, ținută la București în zilele de 20—22 Iunie, a însemnat, fără îndoială, un moment important pentru cauza generală a păcii europene prin respectul tratatelor.

Fără să mai vorbim de origina și scopurile acestui sistem de siguranță europeană, despre care ne-am ocupat cândva pe larg în coloanele revistei noastre,¹ vom nota, totuși, că întrunirea din urmă a fost așteptată în opinia internațională cu mai mic interes decât cea precedentă dela Jachymov (Mai 1927), după cum printre adversarii sistemului ea a trezit mult mai puține speranțe decât adunarea de anul trecut. De unde, adversarii se așteptau pe atunci la o apropiată spargere a blocului de solidaritate dintre cele trei țări, prin efectul apropierei româno-italiene și al conflictului italo-juugoslav din cauza pactului italo-albanez dela Tirana, acum, în Iunie 1928, orice așteptări de divergențe interne erau excluse în urma acțiunii sgomotoase pentru revizuirea tratatelor întreprinsă de Ungaria cu sprijinul Italiei și cu încurajările unei părți din presa engleză fără răspundere politică.

Constatând aceste adevăruri elementare nu însemnează să tragem concluzii despre diminuarea rolului Micei Antante pentru cauza păcii europene sau despre scăderea rostului ei pentru fiecare dintre Statele componente. Dimpotrivă, și precum mai spuneam tot în aceste coloane cu prilejul precedentei conferințe, pe măsură ce situația fiecărui Stat alcătuitor al Micei Antante se consolidează intern și extern, constelația însăși sporește în importanță pentru fiecare membru în parte, pentru toți trei laolaltă și pentru Europa pacifică în întregime luată. Devenită o adevărată instituție internațională, cu tot caracterul ei politic egoist de la început când nesiguranța și instabilitatea noii ordine europene în-

grijorau omenirea întreagă, — Mica Antantă concordă, astăzi, perfect prin actele ei cu instituția Societății Națiunilor și tinde să devină o piesă esențială pentru buna funcționare a mecanismului pacific dela Geneva. Diplomația la lumina zilei, pe care o fac cei trei miniștri de afaceri streine neavând nimic de tănuț, concordă perfect cu principiile pactului Societății Națiunilor care a condamnat diplomația secretă prin obligativitatea publicării tratatelor ca și prin oprirea tratatelor politice în contrazicere cu angajamentele pașnice de respect reciproc al integrității teritoriale și independenței politice dintre toți membrii fondatori, aderenți sau admiși ulterior în sânul instituției dela Geneva.

Fiecare nouă întrunire însemnează o nouă afirmare a principiilor fundamentale de pace și ordine europeană stabilite dela început, o completare a șirului de acte politice îndeplinite de Mica Antantă și conforme misiunii sale, în sfârșit prin declarațiile categorice rostite în publicitate cinstuiesc un avertisment preventor la adresa tuturor celor cari s'ar gândi la turburarea ordinei internaționale prin violarea tratatelor. Dacă sugestia și auto-sugestia pot juca mare rol în combaterea atâtor boli de caracter strict individual, — sugestia, auto-sugestia, uneori avertismentul rostit răspicat prin conferințele Micei Antante fac dovada rolului lor binefăcător în tratarea unor boli cu manifestări colective foarte primejdioase, cum sunt nesfârșitele agitațiuni revanșarde și revizioniste întreținute în unele dintre Statele învinse. Prin cuvinte rostite categoric în numele celor trei State alcătuint un bloc de aproximativ 45 mil. locuitori, agitatorii de pretutindeni sunt avertizați să se liniștească, iar popoarelor agitate li-se oferă puțină să întrevadă care ar fi rezultatul unei încercări violente pentru turburarea ordinei și violarea tratatelor, dacă s'ar lăsa ademenite de acțiunea agitatorilor.

Un adevărat rol de santinelă cu baioneta la armă, mereu de veghe la post, la postul cel mai greu din noua

Europă, în partea centrală și sud-estică, pe linia Baltico-Marea Neagră, de unde ține, prin conferințele periodice, să dea semne santinelelor de aiurea că stau la posturile lor cu aceeași hotărâre neclintită și cu acelaș înalt sentiment al datoriei ca și'n primul ceas al încheării sale.

De altfel, comunicatul cel mai important al conferinței dela București privind situația din Europa centrală, a avut de două ori caracterul unui avertisment la adresa dușmanilor noii ordine internaționale prin redactare ca și prin intonația însoțită de gesturi ce i-a dat-o d. ministru Titulescu în clipa când a cetit-o reprezentanților presei. Căci, spunea comunicatul, după ce au examinat toate încercările de a zgudui edificiul păcii și *statuquo* internațional actual, cele trei țări ale Micei Înțelegeri „conștiente de marea misiune ce le revine în Europa de a păstra și consolida pacea în regiunile lor respective, în orice împrejurare și contra tuturor eforturilor contrarii, au decis să continue nesdruncinate, cu liniște și demnitate, politica lor comună urmată de zece ani, fiind gata să se opună cu ultima energie și cu toate mijloacele potrivite și oportune la orice încercare de schimbare a statutului teritorial stabilit prin tratatul dela Trianon”.

O hotărâre categorică și fără nici un fel de rezervă rostită, cum am spus, în numele celor trei State însumând aproximativ 45 mil. locuitori, nu poate fi privită drept o simplă manifestare fără importanță pe care agitațiile rothermeriste, chiar încurajate direct sau pe față dela Roma, ar putea-o desconsidera cu speranțe de apropiat succes. Dovadă că ecoul acestei hotărâri a fost puternic, la Budapesta, am avut-o în unele declarații ale oficialității ca și 'n tonul presei maghiare după conferința de la București.

Campania revizionistă a lui Rothermeere, prin presa engleză fără răspundere, a avut, deci, tocmai efectul contrar celui urmărit, căci a pus un sfârșit unei discuții supărătoare despre revizuirea tratatelor care, totuși, cu discreție și modestie putea continua fără să supere pe nimeni și să provoace răspunsuri tăioase. Tema aceasta a revizuirii tratatelor fiind interesantă sub îndoi aspect politic și juridic, vom cerceța-o special într'un articol viitor ca să se vadă că toate operele omenești, inclusiv tratatele, sunt revizuibile

¹ Societatea de mâine anul II. Nr. 20.

deoarece nimic nu este etern pe lumea aceasta, — dar sub condiția modalităților și oportunității...

Restul desbaterilor asupra problemei siguranței care se discută de ani la Geneva, inclusiv pactul Kellogg pentru proscriserea războiului, ca și pregătirea unei adevărate Mici Antante pe terenul economic între Statele componente, au prezentat, desigur, mai puțină importanță în reuniunea din urmă a celor trei miniștri de afaceri streine. Poate ceva mai interesante au fost discuțiile privind destinarea fericită ce s'a pro-

pus în vremea din urmă în relațiile italo-jugoslave așa de serios încredite din luna precedentă, după violentele incidente petrecute de ambele laturi ale frontierei comune.

Ultima conferință echivalează ca și precedentele, după expresia dlui Beneș, cu „un nou tratat” încheiat de părți asupra punctelor discutate și a directivelor de urmat hotărâte în comun, — așa cum în chestiunile speciale și particulare Statele componente își păstrează fiecare deplina libertate de apreciere și de acțiune.

N. Dașcovici

PROGRESE ȘTIINȚIFICE

Scrisori din Roma

Circus Maximus

Că Roma Italiei unite nu poate fi tratată de guvernele italiene ca un alt oraș oarecare al peninsulei, e un adevăr spus de mult. Înțeles și aplicat însă, acest adevăr, n'a fost decât abia de vre-o câțiva ani, de către un guvern al cărui cult pentru măreția romană de odinioară formează una din însușirile ce-l ridică cu mult deasupra stăpânilor din trecut. Datorită guvernului lui Mussolini, azi avem două Rome: una care *invie* și alta care *se naște*. Roma a încetat să mai fie orașul celor șapte coline; numărul acestora a sporit cu încă vre-o câteva, cu Janicolul, Monte Verde, Monte Mario, Monte Saco. Unde, până mai deunăzi, nu se vedeau decât vii și câteva „osterii” pe seama excursioniștilor de Dumineca, astăzi se înalță cartiere întregi, înconjurate de lumină, verdeață și flori: E Roma nouă, Roma care se naște pentru a da loc orașului ce *invie*. Nu trece an ca din pământul clasic al orașului etern să nu răsară o nouă măturie a gloriei străbune, să nu se deschidă o pagină nouă din trecutul plin de mărire, de eroism și pietate a urbei ce fusese pe vremuri „caput mundi”. Fora antice sunt aproape izolate de restul harababurilor ridicate în întunecosul mediu. Ipogeul Scipionilor, pe Via Appia, e scos deplin la iveală. Lucrările pentru eliberarea imponentu-

lui teatru al lui Marcellus de balastul zidurilor, îngrămădite peste el în ghetto-ul Evreilor din Roma, sunt în plin mers. Din dărămăturile casarmei Magnanapoli, au eșit, ca prin minune, faimoasele „tabernae” a bunului Traian.

Anul acesta potrivit programului stabilit de mai înainte, au fost inaugurate, în sfârșit, lucrările de desvelire a celui mai tipic și mai original monument roman, a celebrului *Circus Maximus*.

Desgroparea circuitului fusese o idee lansată încă de norocosul arheolog G. Boni, care apelase cu căldură la prietenii săi Mussolini și Gabriele D'Annunzio pentru începerea lucrărilor. Apelul lui Boni venia tocmai la timp, deoarece terenul pe care se întindea circuitul antic, era unul din cele mai expuse distrugerilor și mai oribil deformat prin o sumedenie de construcții moderne din cele mai urâte: gazometru, ateliere, brutării etc. Iar monumentul la construcție ce urma să fie scoasă la lumină, avea o vechime aproape ca aceea a orașului însuși. Intr'adevăr, dacă amfiteatrul Flaviilor — Colosseul — fusese locul de spectacole sângeroase timp de trei secole, Circus Maximus se putea mândri cu o vechime de nouă sute de ani. Așezat între Aventin și Palatin, locul a-

cesta fusese, după legendă, teatrul răpirii femeilor Sabine de către Romani cu prilejul jocurilor date de Romulus în onoarea zeului Consus.

La început Circuitul nu era altceva decât valea ce se întindea între colinele Aventin și Palatin, ale căror coaste serviau drept tribune pentru spectatori. Mai târziu, se construiau și întregile rânduri de scări de lemn și de piatră. La acestea se adăose și *spina* ce despărțea arena în două cu câte un obelisc la cele două capete. Una din porți fu transformată, supt Titus, în arc de triumf ridicat în cinstea biruitorului asupra Ierusalimului. (Arcul de triumf al lui Titus din for e ridicat după moartea împăratului). Continue îmbunătățiri și împodobiri se datoresc împăraților ce au urmat.

Distrugerea a fost lentă. Împăratul Probus transformă arena în un parc de vânat în care aduse mii de cerbi, capre sălbatice și struți. — Pe timpul lui Teodoric, construcția era încă în picioare și putea cuprinde 250.000 de spectatori. În secolul al optălea se admira încă Arcul lui Titus și chiar în veacul al 16-lea se mai vedeau resturi din scările de piatră și *spina*. Ca și celelalte monumente romane, Circus Maximus a servit în evul mediu și în timpul Renașterii drept carieră de piatră pentru palatele nobililor romani. Obeliscurile fură transportate de Papa Sixtus al V-lea pe locul unde se văd și astăzi: în piața del Popolo și piața S. Giovanni în Laterano. — Dar în ciuda acestor devastări sistematice, uriașa construcție nu a putut să dispară complet. Sânt mari speranțe că o bună parte din scări e încă „in situ”, cu cele mai multe piese ce formau *spina*. Cât privește arena, la adâncimea de nouă și zece metri, ea e aproape intactă.

Cu desvelirea resturilor, însă, opera arheologilor romani nu s'a terminat. Restaurat ca și teatrul din Ostia, grandiosul circ al Romei antice e destinat să devie la dorința Ducei — arena de întrecere a năvalnicei tinerimi italiene, fasciste.

Roma, 25 Iulie 1928.

Al—Da

Abonați
Societatea de Mâine

Petele solare și influența lor asupra globului terestru

Continuând seria studiilor teoretice făcute asupra acestei probleme, relevăm de data asta studiul lui *Gaston Hanët*,¹ din care extragem ideile principale.

Curbele trase după media anuală a petelor solare și media anuală a aurorelor polare sunt riguros paralele.

Teoria influenței magnetice a petelor este admisă astăzi de toți astronomii și unii dintre ei văd chiar în influența aceasta cauza variațiilor de temperatură, a erupțiilor vulcanice și a cutremurelor de pământ.

„În timpul din urmă presa parisiacă a publicat chiar unele articole, în cari observatori zeloși ai astrului zilei au crezut că pot prognostica mai multe seisme (cutremure) după starea suprafeței sau atmosferei solare”.

„Aceste prognosticoane mi-au sugerat ideea să-mi revizuesc și să-mi analizez cu atenție observațiile solare ce le-am făcut între anii 1893—1907 și să caut dacă există ceva relațiune între fenomenele solare observate și aurorele polare ori cutremurele semnalate în acelaș interval”.

„Pentru studiul aurorelor polare eu am ales anul 1894, care a fost remarcabil prin ivirea acestor fenomene. Am analizat numai 16 observațiuni de aurore: toate coincideau cu prezența de pete pe Soare”.

„Cu privire la aurorele polare, putem constata, că trecerea prin meridian a petelor perturbatoare nu trebuie să o considerăm ca o epocă foarte favorabilă pentru producerea acestor fenomene magnetice; căci unele pete gigantice, ca cele din Faur și August 1894, au produs aurore boreale atunci, când erau trecute deja de meridian și erau foarte depărtate spre vest, spre limb (bord). De altmintrelea nu înțeleg, de ce să nu se simtă influența unei pete solare asupra Pământului, chiar dela începutul apariției acelei pete? Merg mai departe și afirm, că o peată, dacă dă naștere la fenomene magnetice, ea trebuie să acționeze asupra Pământului chiar și când se află pe emisfera invizibilă a Soarelui”.

În 1903, după curenții telurici din Octobrie, eu am emis ipoteza, într'un memoriu asupra petelor solare, că aceste pete produc un câmp magnetic, ale cărui linii de forță învăluiesc globul solar întreg. Supoziția aceasta a devenit de atunci o certitudine, grație frumoaselor lucrări și cercetărilor savante ale dlui Hale, care a știut descoperi, de-asupra petelor, prezența unui veritabil câmp magnetic.

Această descoperire importantă va permite, fără îndoială, să se explice mai multe fenomene și în special, ea pare că va lămurii cândva chestiunea interesantă a influenței capricioase, ce petele o exercită asupra magnetismului terestru.

Când în fotosfera solară se formează o peată sau o grupă de făclii, atunci se produc imediat doi poli magnetici. Electricitatea globului solar se degajează în măsură abundentă dela peată sau din făclii, se aruncă în spațiu descriind linii curbe, cari merg dela un pol la altul, adică dela peată până la punctul antipodal. Aceste linii de forță creează un câmp magnetic imens și se adâncesc în spațiu până la marginile sistemului solar. Ce e mai mult, ele fiind sferice, învăluiesc sistemul solar într'o sferă magnetică gigantică.

Maximul influenței poate avea loc, când peata trece prin meridianul central întors spre Pământ, ori când trece prin meridianul opus (situat pe emisfera invizibilă a Soarelui, la 180° în raport cu Pământul).

Când peata trece pe la bordul Est, ori bordul West al Soarelui (90°, respectiv 270°), fenomenele ce se pot produce, sunt mult mai neînsemnate.

În 26 August 1894, de exemplu, o auroră boreală e semnalată în Anglia. Totuș, suprafața solară n-î prezintă decât mici pete și nu tocmai numeroase. Dar o grupă gigantică a trecut în 21 pe la bordul West pe emisfera invizibilă. Oare nu grupele acesteia trebuie să-i atribuim fenomenul din 26, mai degrabă decât micilor nuclei situați pe emisfera observabilă?

În 14 April fu semnalat un fapt analog. Pe emisfera vizibilă a Soare-

lui nu erau decât patru pete mici. Totuși s'a ivit o auroră iar în 20 o grupă enormă de pete, compusă din o multitudine de nuclei cu penumbră neregulată și colțuroasă.

Aurora din 14 nu poate fi ea mai degrabă manifestația energiei acestei grupe, decât a petelor minuscule semnalate mai sus?

Dar o observație și mai interesantă a putut face Hanët în 16 și 17 Novembre 1905.

În 16 Novembre o auroră boreală, de strălucire extraordinară fu semnalată în nordul și nord-vestul Franței. S'a produs pe la 9 ore seara. Dar în 15, 16, 17 Nov. nu era nici o peată remarcabilă pe discul solar. Era un calm relativ.

Dar în 27 Nov. se ivia pe bordul oriental o grupă gigantică, compusă din douăzeci nuclei, de întindere totală de 320'', o grupă din cele mai vaste de peste întreg anul.

Un calcul ușor ne arată, că centrul acestei grupe a trecut prin meridianul emisferei invizibile în 16 Nov. pe la 3 ore dimineața, adică 18 ore înainte de apariția aurorei boreale în Franța.

Să fi fost oare o simplă coincidență?

Se pot face constatări și de alt ordin. Multe pete de dimensiuni mari nu și-au semnalat trecerea prin nici un fenomen magnetic.

Cu alte cuvinte, nu toate petele dau naștere la un câmp magnetic. Nu toate petele sunt de aceeaș categorie. Deși se datorează aceloraș cauze, nu produc toate aceleaș efecte, invariabil.

Hanët se crede îndreptățit a afirma că anumite pete de structură turmentată și îndeosebi petele cu nuclei multipli de dimensiuni mici, dar acoperind o suprafață vastă, pe care apar făclii orbitoare, sunt excepțional de favorabile pentru emisiunea de curenți magnetici și exercită asupra planetei noastre o influență perturbatoare puternică. — Și din contra, alte pete de 70—80 secunde în diametru, dar cu formă regulată, adică mult-puțin circulară și cu penumbră steliformă, nu produc nici o perturbație sensibilă asupra acului magnetic.

În petele perturbatoare se constată aproape totdeauna mișcări violente și transformări rapide. Neregularitatea aspectului își are cauza tocmai în agitația extremă a grupele de pete și în prezența făcliiilor, cari tae și desfac penumbra.

¹ Publicat în revista *Ciel et Terre*, anul 1910, pp. 156—172.

Peata cea mare din Octombrie 1903, care a coincis cu perturbația magnetică extraordinară, a fost remarcabilă din punctul de vedere al rapidității, cu care se transforma din minută în minută. Nicicând nu mi s'a dat să observ așa vârtejuri solare, ca în 31 Oct. 1903.

În acest mod, noi putem diviza petele solare în două categorii principale:

pete perturbatoare;

pete calme, a căror influență asupra Pământului este nulă sau insensibilă.

Ajunsem la cercetarea conexiunii dintre activitatea solară și seismele.

Aici, observația nu e de acord cu teoria. Cutremurele nu coincid totdeauna cu prezența de pete pe Soare. Și invers. — Problema rămâne la ordinea zilei pentru cercetători.

Iată esența constatărilor lui **Havril Todica**.

BIOPOLITICA

Biroul de Igienă în lupta antituberculoasă

În lupta contra tuberculozei, acest teribil flagel, *biroul de igienă*, are un rol multiplu și bine definit.

În linii generale Biroul de Igienă:

1) Cercetează, caută, află cât mai repede posibil cazurile de tuberculoză, mai ales copii și adulți tuberculoși.

2) Ii tratează pe toți tuberculoșii cât mai precoce posibil.

3) Are grijă de sănătatea și igiena copiilor dela vârsta cea mai mică până la vârsta școlară inclusiv.

4) Se îngrijește și asigură distrugerea numeroșilor și temuților bacili Koch, dați afară de bolnavi prin scuipat etc. Pentru această distrugere duce o luptă rațională și științifică, prin o dezinfectie riguroasă a localurilor, a diverselor obiecte contaminate de tuberculoși etc. etc.

5) Apără pe indivizii expuși la această boală prin felul de viață etc. etc.

6) Apără la timp pe indivizi predispuși la tuberculoză prin asanarea locuințelor insalubre etc. etc.

Protecțiunea primei copilării o asigură prin: crescătorii speciale, consultații pentru sugari și vizite medicale săptămânale ce au de scop a depista formele latente ale tuberculozei copiilor sau adulților, prin puponiere și centre de alăptare, cari contribuie activ la profilaxia boalei, căci ele permit a sustrage dela contagiune un anumit număr de copii născuți din părinți tuberculoși, prin distribuția unui lapte bun, proaspăt și sănătos (mai ales fără bacili Koch).

Face cutireacția la tuberculină în mod curent și sistematic, la toți copiii luați în observație sau creștere.

E o greșală fundamentală să nu se caute tuberculoza în familie. Adesea câte un bunic, vechiu tușitor răspân-

dește din colțul său obicinuit, ani de rândul sămânța morții, în familia în care părinții surăd că odraslele lor au cu cine să se joace. Nu știu că prind copilașii în hora morții.

Puponierele — după modul strict cum se aplică în ele igiena generală și alimentară, devin adevărate sanatorii pentru copii.

Cura de aer și soare se aplică sistematic 8 luni pe an. Noaptea ferestrele sunt deschise în dormitor. Iarna se poate face helioterapie artificială (raze ultraviolete). Vizitele la domiciliu organizate de biroul de Igienă au de scop să se asigure alăptarea și îngrijirea bună a copilului de către mamă sau doică.

Se observă și la noi o organizație — dar ni se pare insuficientă — în legătură cu igiena școlară.

Tuberculoza — e lucru știut și numeroasele statistici ne sunt mărturie — e foarte frecventă în lumea școlară.

La școală — depistarea cazurilor se face mai ușor, anchetele familiare la fel. Măsuri pentru salvarea școlarului sunt deasemenea mai ușor de luat. În acest sens e necesar să se înființeze pe lângă biroul de Igienă o secție specială pentru igiena școlară cu:

a) Câte un medic inspector al școlilor, pe sectoare sanitare, care să facă fiecare în sectorul său un prim triaj trimițând pe școlarii suspecți la un serviciu special de consultații al unui dispensar școlar.

b) Fiecare școală și fiecare internat de orice categorie ar fi, să aibe câte un medic priceput, harnic, care să fie pătruns de rolul său și nu să ocupe acest post numai pentru o sinecură.

Fiecare elev să aibe fișa sa sanitară. Fiecare școală sau internat registrul său sanitar. Examenul medical în fiecare

Sâmbătă și după fiecare vacanță. Medicul să fie și profesorul de igienă.

c) Un dispensar școlar bine organizat cu o secție de radioscopie și un mic laborator.

d) Echipe sanitare (medici și infirmerie vizitatoare) vor face anchete sanitare familiare.

e) Spitalizarea celor bolnavi, izolarea în preventorii, case la țară, sanatorii, colonii școlare a celor suspecți, luarea sub pază a celor predispuși la tuberculoză, supravegherea lor. Ar fi bine să se facă școli speciale pentru ei.

Munca nu-i ușoară, e chiar grea. Se cere din partea medicului multă pricepere, multă osteneală și multă abnegație. Cadrul activității lui trece hotarele mediului școlar confundându-se cu acel social.

O preocupare absolut esențială a serviciului sanitar respectiv, trebuie să fie dezinfectarea locuințelor, a lucrurilor etc., ce au aparținut tuberculoșilor. În acest sens trebuie reglementate anumite lucruri: Inchiriere de camere nedezinfectate. Proprietarul sau vânzătorul va face proba dezinfectiei printr'un act oficial emanat dela biroul de Igienă respectiv.

Să se reglementeze construcția de locuințe, școli, ateliere, fabrici: Biroul de igienă să dea îndrumări, să controleze planurile din punct de vedere igienic. Va împiedeca construcția de barăci și vagoane-locuințe, atâtea focare de infecție și atâtea focare de tuberculoză și moarte.

Biroul de Igienă va avea un casier sanitar al imobilelor din sectorul său. Va lua măsuri ca latrinele să fie igienice și dezinfectate la timp. Va împiedeca depozitarea gunoaielor.

Cei în drept să înființeze cât mai multe pareuri pentru copii și lucrători: Biroul de Igienă va lupta contra alcoolismului această otrăvire ce pregătește patul tuberculozei.

Ca încheiere reproducem câteva date expuse de d-ii *Cremieu, Gardere, Pehu* și *Vigne* la al VI-lea congres național de tuberculoză din Franța, date foarte elocvente.

Lyon (proporția la 10 mii locuitori)

Dela:			
1901—3	19,8%	mortal. gen.	35,5% mort. prin tbc.
1911—13	16,9%	"	27,5% " " "
19'1—23	13%	"	24,5% " " "

Într'o localitate — ca Lyonul — unde serv. sanitar își face datoria și tuberculoza scade. Ne-ar putea servi ca îndemn la muncă și datorie aceste cifre.

Dr. Od. Apostol

Câteva impresii din Spania

de dr. G. Preda, vicepreședinte al „Astrii“.

Spania este, precum știm, țara meridională din S. V. Europei, îndreptată spre oceanul Atlantic, menită să încheie basinul occidental al Mediteranei, spre care așterne una din cele mai splendide fațade.

Beneficiind foarte de timpuriu de o civilizație mediterană, — venită din orient — ea a fost printre primele națiuni, care a plecat la cucerirea căilor oceanice, croindu-și prin aceasta, reputația unui imperiu puternic. Poziția sa peninsulară, i-au adus inconveniente, căci bariera de munți care o separă de Franța i-a înlesnit (este drept), să se apere cu înverșunare contra dușmanilor, dar în același timp și contra ideilor de progres ce i-a putut veni din restul Europei. — Totuși nu se poate spune că a rămas complet izolată și închisă, deoarece prin defileurile acestor munți, s'au făcut în toate timpurile numeroase schimburi.

Strâmtoarea Gibraltarului nu a putut însă să o apere mult în partea sa sudică. — Îndeosebi la începutul evului mediu, a năvălit pe aici, un val de civilizație orientală, pentru respingerea căreia, autohtonii au luptat secole întregi.

Dacă Africa începe (precum spun unii) la munții Pirinei, nu trebuie să ne închipuim că Spania ar fi o stepă sălbatică, arsă de soare; dar nici o grădină de portocali udată de ape.

Ea are și una și alta din aceste două aspecte. — Am putea spune chiar, că este țara neprevăzutului și contrastului, de oarece aproape la fiecare întorsătură de drum mai important, fizionomia pământului se schimbă.

Dacă călătorim de exemplu în sudul Grenadei, putem vedea cum din mijlocul unor grădini, pleacă un drum, care ridicându-se printre garduri de cactus și agave, duce în câteva ore, pe una din cele mai mari înălțimi din Europa (Mulhacen). — Părăsind apoi regiunea zăpezilor eterne, drumul traversează câteva sate de pe aceste înălțimi și scoboară în câmpia plină de bumbac și trestie de zahăr a Motrilului. — Toată această variație de teren, se găsește pe o întindere numai de 100 km.

Totasemenea în nordul Franței. — După trei ore de drum o regiune dezlantă (Cerebro și Lugo) cu sate formate din colibe mici primitive așezate circular și pe unde nu crește decât secara; ajungi la Pontevedra înverzită cu plantații de portocali și lămâi, cu palmieri exuberanți, cu grădini pline de camelii și maniole.

Chiar în centrul Spaniei, numai la 50

km. de Madrid, se găsește munții Guadarama acăror zăpezi recorese capitala țării, în tot timpul veri. — Spre sudul Madridului găsim oaza Aranjuez totdeauna înflorită, iar dincolo de ea avem Mâneca desertă fără apă și arbori. Tot în apropierea capitalei, mai găsim însă și Sierra de Gredos care ascunde în vârfurile sale, — desfăcute într'un mod cu totul curios și sălbatic, — cuiburi de verdeață, unde flora nordului cu nuci și castani, se amestecă cu smochini și măslini mediteranieni.

Aceasta este Spania: munți și câmpii; stânci și plăji; stepe și livezi cu poame; defileuri și coaste; văi verzi și câmpii de vânat; bărăgane și păduri; râuri, care în trei luni din an formează torente, pentruca în restul anului, să formeze drumuri puțin practicabile; ape din care unele curg liniștit între țărmuri încântătoare, iar altele trec în cascade sgomotoase; unele se întind la suprafață, altele se înghit de pământ, pentru ca să apară ceva mai departe mai puternice și mai abundente (guadiana).

Iar dacă urmărim coastele mării, vedem cum: stâncile sălbatice succed regiunilor civilizate încântătoare; cum pământul și apa le complăce lungul contact și permit insulelor și peninsulelor să facă această împreunare mai sigură, mai comodă și mai fermecătoare.

Diversitățile acestea de teren aduc și un contrast de climat. — Variabilitatea condițiilor climatice ne îndeamnă să alegem primăvara, ca epoca de călătorie pentru întreaga țară. — Se recomandă încă, ca la aceasta epocă călătorul să se îndrepte spre Andaluzia delicioasă, rezervând pentru restul timpului, Madridul și localitățile din Nord.

Acelora însă care dispun de timp și bani li-se poate recomanda vizitarea Spaniei în serii de mai multe călătorii. — Epoca mai corespunzătoare ar fi pentru: coasta Levantină și Catalonia primăvara sau iarna; Andaluzia la începutul primăverii; coasta Cantaloniului vara; iar Castilia în toamnă sau primăvară.

Cheltuelile de călătorie în Spania, depind ca în orice voiaj, pe de o parte de obiceiurile, gusturile și confortul pe care dorește să-l aibă călătorul, iar pe de alta de regiunea ce și-o propune a vizita ea și de epoca călătoriei.

Trebuie să se știe de exemplu, că în săptămâna sfântă, traiul la Sevilla este mult mai scump ca în restul anului și

că poate este nevoie a-ți angaja din timp, camere la hotel.

La toate hotelurile de altfel, se socoteste pensiunea pe întreaga zi (camera și masa) și ea variază pentru cele din clasa mijlocie între 8—12 pesetas de persoană. — (1 peseta valorează aproape 30 Lei). — Dacă pentru celelalte cheltueli extraordinare (muzee, teatru, curiozități naturale etc. încă odată suma de mai sus, rezultă că o persoană trăește relativ bine cu 24 pesetas pe zi.

Pentru bagaj, pasport, vamă ect. se iau aceleași măsuri ca în toate țările din occident.

Călătoria pe calea ferată este înlesnită nu numai prin itinerarele întocmite în prealabil, dar și cu așa zisele bilete Kilometrice (minimum 3000 km.).

Trenurile lor exprese (exceptând cele din nord) nu au decât vagoane de clasa I și II.

Se pot utiliza pentru vizitarea coastelor vapoarele serviciului maritim local sau strein. — Există chiar o navigație aeriană pentru Spania și Maroc, care pleacă din Paris (linia Latécoère).

Cu toată reaua întreținere a șoselelor, totuși se pot întreprinde călătorii și cu automobilul, mai ales în localitățile care nu pot fi vizitate altfel.

Cunoștințele geografice din școală, ne dau o idee sumară de: situația geografică, configurația terenului, hidrografia, climatul, flora și fauna Spaniei, iar cele istorice de rasa și trecutul glorios al nației respective. — Pentru a evidenția însă importanța celor ce urmează să descriu, îmi permit a reaminti câteva date, care se referă în special la rasa acestui popor.

Nu s'ar putea spune că Spaniolii ar fi de rasă pur latină, dar nici că au o rasă proprie. — Documentele epocii paleolitice ca și cele mai exacte din epoca neolitică, arată că țara era ocupată în trecut de Cheleenii. Rasa indigenă deci avea craniul dolicocefal (Laurerie Chancelade sau Cro-Magnon) iar Bascii dela Nord, — ar fi se pare, — ultimii lor reprezentanți. — Ligurii și Celții amestecându-se cu indigenii, au constituit mai târziu, poporul Celtiberi. Vin apoi să se infiltreze Fenicienii și Cartagienezii.

Dacă Ligurii și Celții au ajutat poporul să-și dezvolte industria sa neolitică, Fenicienii i-a învățat se exploateze minele de cupru și epoca bronzului se poate spune că a născut în Spania.

Rând pe rând Pelasgi, Greci și Romani aduc aportul lor.

Dar Spania ca și toate țările din Europa, a trebuit se suporte năvălirea în valuri succesive a diferitelor popoare eterogene ca: Suevi, Vandali, Visigoți, Arabi, Evrei, Sirieni, Berberi etc. care fără a fuziona complet lasă multe și importante urme.

Din tot acest amestec de popoare se

poate desprinde însă, câteva grupe etnice, cu trăsături caracteristice, repartizate într-un mod anumit pe cuprinsul acestei țări.

Astfel: distingem în nord un tip blond cu pielea albă, cu ochii albaștri, nasul drept și proeminent ce locuiește spațiul triunghiular dintre Santander Toledo și Andora. — In provincia Vasconada avem rasa bască dolicocefală, cu craniul umflat deasupra tâmpelor, cu fața alungită, nasul lung, bărbia ascuțită.

Rasa brună care ocupă tot restul Spaniei se prezintă încă sub 2 tipuri: unul mic, cu ochii negri, părul închis, pielea tuciuire care ocupă mai mult centrul țării și altul brun, înalt, cu ochii și părul negru cu indicile cefalic ridicat, care ocupă coastele mediteranei și Biscaia.

Genul de viață din diferitele regiuni, a creiat obiceiuri, aluri, profesii și caractere cu culoare locală.

Astfel: Cantabrul este omul sentimental dela munte; Bascul se prezintă ca marinar aventuros; Castilanul ca un om mistic și agricultor harnic; Andaluzul prezintă o stare exuberantă ce maschează în mare parte nostalgia sufletului său (datorită influenței semitice); Levantinul rămâne grădinarul vesel; iar Catalanul comerciantul abil.

Caracterile enunțate mai sus, se ceteșe pare că și în arhitectura caselor, căci coliba serăcăcioasă a Munteanului, contrastează cu baraca veselă și înflorită a Valencianului, cu locuința (din cărămidă uscată sau pisată) destul de sobră a Catalanului; cu casa albă ce cuprinde patio, terasa și grilajul de fer în stil african al Andaluzului.

Arta populară și deci folklorul, reflectează aceleași nuanțe diferite: O sensibilitate profundă se observă în aplicațiunile artistice ale locuitorilor din nordul peninsulei; Ceva grav și sever apare la acei situați în câmpie (meseta); multă veselie, lumină și sonoritate la acei de pe coasta mediteraneană; forme prietenoase, grațioase, strălucitoare la andaluzieni etc.

Limba Castilână (de origină latină) este vorbită în toată Spania. — Idioame variate se găsesc în diferite regiuni, mai ales la Catalani, și Valencieni. — Limba bască formează un dialect a parte.

Cele aproape 22 milioane locuitori din Spania, sunt repartizați în 49 provincii, administrate fiecare de un delegat al puterii centrale, un fel de guvernator civil, asistat de o deputație provincială.

Ca monarhie constituțională, Spania este condusă de un suveran, care desemnează pe președintele de Consiliu și care la rândul său alege pe cei 9 miniștri ai săi. Senatul și Camera (care formează cortezul) se alege pe 5 ani.

Partidele politice sunt numeroase, trebuie să mărturisesc însă că masele populare nu au o conștiință a principiilor de partid și nici a drepturilor și îndato-

ririlor lor cetățenești, cu toate că volul este obligator.

Alegerile sunt în mâinile guvernului sau ale agenților electorali locali.

Elementul conservator pare însă că domină, deoarece țărănul spaniol este tradiționalist și dornic de ordine.

Spania are 9 episcopii, 11 universități, 15 curți de apel. — In armată, portul vechei uniforme și figurile de paradă, îi ridică mult din seriozitate. — Garda civilă, pare însă se fie instituția cea mai aleasă, mai privilegiată și mai respectată. — Această gardă este privită ca stâlpul de susținere al ordinii în țară.

Cu toate că Spania are o situație topografică favorabilă, cu un subsol bogat și un sol fertil totuși nu ocupă din punct de vedere economic un loc mai de frunte, printre celelalte mari puteri. Aceasta se datorește, în mare parte luptelor neîncetate duse în trecut pentru independență și alungarea Maurilor, iar pe de alta, cuceririi lumii noi, care oferind lesne și din belșug bogății, au distrus dragostea de efort și ambiția de a se mai ridica la nivelul marilor puteri economice.

Proprietatea industrială și comercială pare că a fost în marea ei tot așa de efemeră ca și cea politică. — Când economia țării s'a ruinat prin aflutul metalelor din lumea nouă și prin resboaie, poporul și-a concentrat mult timp decepția și disperarea în sine și aceasta durere era cu atât mai mare, cu cât mândria rasei (dusă până la orgoliu) opunea ostilitate, oricărei sugestii de reformă, ce ar fi putut veni dinafară. —

Totuși pierderea coloniilor ca și perturbarea rea produsă sub domnia regiunilor învechite, a adus în ultimul timp, o reacțiune economică pacifistă din partea unei elite de economiști și producători. Guvernele mai recente au încurajat-o și susținut-o. De și prin această reacțiune, se caută punerea în valoare a resurselor naturale, totuși nu se pot vedea pentru un moment mari rezultate, opera întreprinsă fiind de dată prea recentă. — Ea rămâne însă, ca foarte promițătoare pentru viitor.

Știm că Istoria Spaniei, este plină de interes. Dominată de diferite puteri și regiuni, Spania, a fost succesiv romană, gotică și arabă. După mari lupte cu aceștia din urmă, ea devine creștină.

Diferitele case domnitoare (în special cea de Austria și Bourbon) au contribuit prin suveranii lor fie la înflorirea, fie la regresivitatea ei. Cultura și în special arta sa, au mers paralel cu vicisitudinile istorice. Incepând deci dela monumentele fără vrâstă din insulele Baleare (dela așa zisă artă egee, anterioară celei homerice) și până la cubismul, în care se construiesc astăzi edificiile din Madrid întâlnim, în cuprinsul Spaniei, lucrări care oglindesc: dominația romană (ora-

șul Merida, Tarogen, etc.), începutul erei creștine (sarcofagele de marmoră, Cupolele din San-Miguel etc.) arta visigotă (Toledo, bogățiile din Guarraja etc.); arta musulmană (Cordova, Sevilla, Grenada, etc.); evreiască și mujedară (sinagogile transformate în bisericile Sfta. Maria la Blanca și del Transito, arcadele dela Puerta del Sol și stucurile dela casa de Mesa din Toledo etc.)

Cu timpul la aceste varietăți de artă, se adaugă lucrări ce denotă un început al artei Spaniole din noile regate creștine, cu importanțele și influențele artei respective din Franța, Italia, Belgia, Olanda, Germania, Renașterei etc.

Arta Catalană și Argoneză marchează în Spania o voință puternică de renovare. In dorința de a nu împrumuta nimic din restul țării ea pășește spre creațiuni destul de curioase.

Este foarte greu, ca din multele orașe cu mărețe monumente și din varietate curiozități naturale, să poți alege pe cele mai importante, pe care să le recomanzi publicului cetitor, sau călătorilor în treprințători.

Fiecare din ele ași putea zice, — prezintă ceva caracteristic și interesant. Pentru un turist sau călător care ar dori să întreprindă în un număr dat de zile, (cel puțin 30) un voiaj în cuprinsul întregii Spanie, lași consilia, să facă etape și să viziteze orașele: Barcelona (cu împrejurimile sale în special Tibidad) Montserrat, Valencia, Saragosa, Madrid, Toledo, Cordova, Sevilla, Grenada, Saint-Sevastian, coasta Cantabrie, precum și insulele Baleare.

Cadrul lucrării, nu-mi permite a descrie tot ceea ce se poate vedea în aceste orașe, mă mărginesc să arunc o privire generală, asupra principalelor monumente.

Printre catedrale în stil roman, ar fi de văzut: St.-Jacques de Compostelle, iar în stil gotic catedralele din: Barcelona, Saragosa, Toledo și Sevilla.

In stilul renașterei, avem mărețea catedrală din Cordova (o transformare a celei mai vechi și mai mari moscheie maure).

Printre biserici notăm: Sta. Maria del Mar și San Pan del Camp din Barcelona. N. S. del Pilar din Saragosa și San Iuan de los Reyes, Sta.-Maria la Blanca și le Transito, din Toledo.

Dintre multele mănăstiri, menționez în mod special, pe aceea din Montserrat și San Lorenzo din Escorial.

Ca monumente civile remarcăm: Palatul din Escorial și acel din Madrid; Alcazarul din Sevilla; Alhambra din Grenada; palatele: Audencia, Casa consistorială și a Deputăției provinciale din Barcelona etc.

Ca monumente militare merită încă a fi văzute: Alcazarul, Puerta del Sol și de Visagra din Toledo.

Unele căi ferate au necesitat lucrări de

artă, iar priveștiile ce ți-le oferă din fuga trenului, sunt din cele mai pitorești. În sudul Spaniei, în special, dela Algeciras la Ronda, calea ferată urmează albia frumoasă a Guadiarului. Linia trece prin un defileu de stânci calcaroase pline de grote și tunele. Din distanță în distanță, câteva luminisuri lasă ochilor vederi, din cele mai splendide.

Printre curiozitățile naturale avem: Monseratul cu crestele sale stâncoase, tăiate ca dinții de fereastră, și cu turele de formă bizară, care te minunează cum au putut fi create și lăsate de vremuri, precum și orașul Ronda, care prin situația sa: ca un cuib de vultur, deasupra unei prăpăstii întunecoase, atrage foarte mulți vizitatori.

La acestea toate, putem adăoga coasta Corniche a Cantabrei, precum și frumoasele stațiuni climatice și balneare din: St. Sevastian, Panticosa, Cestona, Camprodon etc.

Dar din haosul de impresiuni, unele comune (pe care le poți vedea și în alte țări), altele mai speciale. Spaniei, se desprind 3 fapte caracteristice (palatele cu grădinele maure, procesiunile cu ferile, și luptele de tauri), care merită o descriere mai amănunțită.

Unul din vechile orașe, un puternic rival al Bagdadului, care ne deșteaptă interesul prin clădirile și monumentele sale este Cordova.

Moscheia acestui oraș, coservă în incinta sa, o pădure de coloane, din care numai o mică parte au fost distruse, cu ocazia instalării noui catedrale. Aceste coloane antice, au capitulurile visigote. Se spune însă, că măștri creștini, ar fi construit primele arcade și că cele din al doilea rând ar fi o imitație a aquaeducurilor romane dela Merida. Planul general este luat după moscheia primitivă Fostat de pe marginile Nilului și ca și aceste din urmă moscheie, ea s'a dezvoltat cu timpul, în 2 sensuri diferite. Decorația sanctuarului rezervat Califului, este un rezumat al magnificenței orientale din epoca, în care Europa creștină intrase în umbră. Mozaicurile florale sunt formate din cuiburi de emai trimise din Bizanț de Constantin Porfirogenitul. În sculptura marmorei de pe pereți se observă: frumoase dantele, arcuri lobate, cupole cu trompe și nervuri stelate, toate cu motive ce se pot găsi numai pe marginea Eufuratului. Ele au fost cu adevărat aduse de artiștii persieni. Și deși astfel de motive se pot vedea astăzi și la moscheele din Cair și Kairouan, totuși mi-se pare că ele fac din moscheia Cordovei, un monument, care exprimă cu adevărat viziunea splendoarei dispărute a Bagdadului.

Din palatul ce comunică cu moscheia, nu au rămas multe urme. Ni-s'a spus că decorațiunea acestui palat era mai bogată ca a moscheii și aceasta decorațiune comportă figuri de oameni și animale, proscrise de legea religioasă, dar tolerate în arta profană a Islamului.

Figurinele palatului (din cari unele sunt și la muzeul Luvru din Paris), evocă timpurile în cari suveranilor pontifi le plăcea vânătoarea, muzica și vinul.

Prin ele se exprimă felul, cum se continua în Spania, viața voluptuoasă și violentă, a vechilor regi ai Persiei.

După căderea Cordovei (1226) și a Sevillei (1228) în mâinile creștinilor, toată viața și splendoarea musulmană din Spania se concentrează în Grenada.

În mijlocul grădinilor sale în mijlocul „Vegei” sale orașul Grenada, — pe care poezii îl compară cu o bucată din cer, căzută pe pământ, — a avut încă două secole de prosperitate și de veselie. Și suvenirul acesta va rămâne vizibil călătorului, cât timp Alhambra sau palatul său, nu va fi înghițit de stânci.

În planul Alhambrei, găsim multe edificii ușoare făcute de prinți, care vroiau să epuizeze în grabă, tot ceea ce le oferea viața și arta.

Stucajele și decorurile de cărămizi, șipci, gipsuri fac ca palatul foștilor sultani din Grenada, să apară ca niște castele de cărți de joc. Aceste palate rețin însă în lațurile lor pe lângă încântătoarea nobleță antică, venerabila putere a sanctuarului din Cordova și palatul din Grenada (Alhambra), este unicul ansamblu de arhitectură profană, care ne-a rămas din evul mediu musulman.

Figura omenească nu apare decât în picturi cu scene de roman, de vânătoare, portrete de sultani etc., care precum ni-s'a spus sunt încă opere a măștrilor creștini din Sevilla. „Pui de lei” aranjați în jurul celebrei fântâni din acest palat, reamintesc menajeria de aur și argint ce era odinioară înprăștiată în palatul din Cordova.

Fanteziile cu care s'au delectat în operele lor, marii decoratori din Alhambra Grenadiei, intră în domeniul geometriei și epigrafiei. Giganticele pânze de păianjeni, desemnate pe numeroasele poligoane și cupole, cu neînțelesele stupuri de alveole și stalactitele de pe pereții vastelor săli, nu au darul decât să producă admirație și să ne minuneze. Armonia în culorile alb, albastru și auriu, a păstrat (prin aceste săli restaurate în parte) toată seducția delicată din trecut.

Jocurile acestea de motive și culori ca și murmurul apelor din diferitele piscine, fântâne șaritoare etc., credem că se amestecau și se amplificau mai mult în trecut cu: mirosul florilor, al vegetației parfumate și cu fumul frunzelor arzânde.

Ele înlesneau rătăcirea imaginației, în o lume desorbită de greutatea vieții în o lume în care ființa omenească, putea gusta plăcerea profundă pe care o poate da numai ritmul și armonia, acea beție de rafinare a artei, pe care europeanul de astăzi, o găsește poate, numai în muzică.

Atât Alcazarul din Sevilla cât și palatul din Grenada, conțin clădiri cu patio, galerii, piscine, arcuri maure, etc. Grădinele în care sunt construite aceste edifi-

cii, pot fi considerate ca cele mai încântătoare din lume.

Generaliful sau grădina înălțată din Grenada, pare că întrece pe toate celelalte.

Așezată în terase succesive, această grădină, cu grilaje și portice maure, mărginite de cimișir și tisă frumos tăiată, cu scări și rampe ce poartă conducte prin care apa cade în cascade, cu boscete de cipri și laura ceras, cu straturile de flori și cu galeriile superioare de unde privești încântătoare înălță sufletul, constituște un ce, pe care numai imaginația povestitoare din 1001 nopți, l'ar fi putut creia.

De pe platforma Alcazabei (partea cea mai veche din Alhambra), panorama lasă să se desfășoare spre: Est restul parcului Alhambrei cu ciprii săi seculari spre N. E. cotiturile frumoase ale Darului și Albacinul (în care și astăzi gitani sau țigani ies din văgăunele lor ca să danseze și să cânte călătorului strein, pentru o sumă oarecare de bani), spre S. E. mărețele coline ale Nevadei și Tejedei, spre Nord impozantul Cerro Gardo, iar la Est frumosul oraș și bogata „Vega”, adică câmpia brăzdată de Genil și afluenții săi, câmpie ce a fost comparată cu o cupă deargint plină de smaralde și pietre prețioase.

Mai era oare nevoie ca în aceste acropole miraculoase, să se mai dea alte ferii care să preamărească această ferie naturală orientală? Cred că nu. De aceea ferile și procesiunile ce au loc prin aceste localități, nu pot fi puse nici într'un caz, pe contul datinelor sau tradițiilor musulmane.

Dela început trebuie să fac cunoscut faptul, că procesiunile religioase din cursul lunii Iunie dela Grenada ca și acele din săptămâna sfântă dela Sevilla, nu au caracterul de pietate și de reculegere, ce li-s'ar putea atribui prin titlu.

Ele seamănă mai mult cu niște festivaluri populare și călătorul strein rămâne puțin uimit, atât de veselie excesivă a mulțimei, cât și de antrenarea ei la petrecere. Numai ceremoniile ce au loc în biserică, păstrează cu adevărat, caracterul lor religios.

O celebră procesiune a fraților (Preoților) are loc în Dumineca florilor și în mercuria, joia și vinerea sfântă.

Ceremonia pleacă dela biserică unde locuiesc acești frați călugări și parcurge multe străzi pentru a ajunge la catedrală, unde intră prin mai multe porți.

Fiecare grup de preoți sau frați sunt îmbrăcați în costume uniformate de penitență specială. Ei însoțesc două grupe sculpturale. Primul reprezintă o scenă din patimile Domnului nostru Isus Hristos și a doua pe Fecioara Maria în suferință.

Aceste grupe sunt înconjurare de poadoabe (argintării) și sunt așezate pe estrade duse de 30 oameni. Personajele sunt din lemn sculptat și sunt îmbrăcate în vestimente brodate în aur. În special

mantia sfintei Fecioare este de o valoare foarte mare. Procesiunea înaintea în- cet și face numeroase opriri. De multe ori pe străzile unde trebuie să treacă pro- cesiunea, se înalță tribune cu locuri, care se închiriază pe sume de bani.

Feriile și în special feria din Sevilla este un festival asemănător cu târgul no- stru dela moși.

Se petrece minunat timp de 3 zile. Un mare număr de familii și societăți, con- struiesc sau închiriază pe timpul acestei serbări barace de lemn sau corturi. În aceste locuințe temporare-împrovizate în saloane, — ca și în localurile publice (restaurante, bodegi etc.) mulțimea ca și membrii familiei sau a cercului res- pectiv mănâncă, beau și dansează la acor- dușile pianului sau a chitarei. Dansul preferit este Sevilana. Un dans seducător însoțit de castagnete, plin de mișcări gra- țioase.

O mare parte din public se preumblă prin fața localurilor de distracție, fru- moasele alee împodobite cu steaguri, lam- pioane și numeroase becuri electrice co- lorate diferit, care-i dau în timpul nop- ții un aspect cu totul feeric. Cei mai bo- gați defilează în automobile, cambriolette sau trăsurile trase de câte 3—4 perechi de cai sau cătări înhămași luxos.

În aceste ferii, ai ocaziune nu numai să observi obiceiurile și datinele locale, dar costumele sevilane în special pălă- riile cu borduri mari ale bărbaților și coafurile originale cu pepteni mari ale femeilor (acoperiți cu dantele), precum și șalurile lor de culori variate brodate frumos și bogat.

Cu ocazia acestor sărbători au loc și cele mai mari și mai interesante curse de tauri. Acest gen de spectacole, consti- tuit — pot zice — pasiunea poporului Spaniol. Nu există în Spania oraș care să nu-și aibă piața sa de tauri (Toros). Cursele (Córridos de toros) au loc în unele orașe aproape în fiecare Duminecă.

Dar cele mai multe din aceste din urmă curse sunt „novilladas”, adică de tauri, ce nu au atins vârsta de 3 ani, iar to- readorii nu au primit consacrații de „al- ternativă”, în plus picadorii lipsesc.

Piața de toros, constă din un vast am- fiteatru unde poate intra 15—20.000 spectatori. Prețul locurilor variază după rândul ales și după situația la umbră sau soare.

Cele mai scumpe sunt locurile dela umbră, vecine arenei precum și acele din lojele de prin etaj.

La ora fixată pentru curse (de obicei 15 sau 16) președintele coridei sau al cursei de tauri, dă semnalul intrării. După salutul obișnuit al alguazilor înce- pe defilarea. În cap vin călări 2 alguazili apoi 2 espados sau matadori. După ei vin banderileri, urmași de picadori că- lări. În urmă se arată servitori și atelajul cu cătări care trebuie să târâe caii și tau- rii uciași. Toți torerii sau toreadorii sunt îmbrăcați eleganți cu costume frumos bro- date în aur. Ei salută de președinte. Un alguazil cere cheia porței locului, unde

este închis taurul. Președintele i-o aruncă. În acelaș timp toreadorii schimbă man- țile de paradă cu altele roșii. Taurul ese din grajd, având pe greabăn panglici cu culori ce indică ferma de proveniență și numele proprietarului.

Corida s'ar putea împărți în 3 faze distincte: 1. jocul picadorilor; 2. pozele banderilelor și 3. jocul muletei, cu moar- tea taurului.

Jocul cu mantia roșie al toreadorilor începe imediat ce taurul a intrat în arenă. El are scopul să-l irite și să-l obosească. Căii picadorilor (bandajați de obicei la ochiul drept), sunt animale bătrâne furnizate de un antreprenor, care-i între- buințează atât cât se poate ține pe pi- cioare. Picadorul are gabele protejate și este obligat a ține cu sulita sa taurul în respect, evitând pe cât poate impun- gerile ce le poate suferi el sau animalul.

Imediat ce picadorul este în pericol unul din toreadori apropiati, îndreaptă în altă parte atenția animalului prin capa sa roșie, pe care o preumblă pe dinaintea ochilor taurului. Acest joc poartă numele de quite. Taurul poate primi dela unul și acelaș toreador 3—4 quituri. Când nu- mărul lor se înmulțese toreadorul este aplaudat.

Jocul banderililor constă în a infinge banderile în grebănul taurului. Aceste banderile canstau din niște săgeți sau baghete împodobite cu panglici, lungi de ½ m. și care au vârful în formă de un- diță.

Prin salturi laterale banderilul evită împungerea taurului. De obicei i-se așează în greabăn 4 perechi de banderile.

Dacă taurul nu a fost un animal brav și nu a împuns vre-un cal, atunci este fluierat de public, iar banderilele ce i-se pun, sunt inzestrate cu petarde.

Când președintele a sunat a 3-a parte a cursei, matadorul însărcinat să ucidă taurul ia spada sa lungă de vre-un 1 m. și muleta, adică o stofă de culoare roșie îndoită pe baston și merge să ofere pre- sidentului, moartea animalului.

Cu ajutorul stofei și după numeroase

quituri, în care el își arată agerimea și abilitatea sa, caută și găsește momentul potrivit, să înfigă spada în un loc anu- mit al greabănului.

Dacă lovitura este dată bine, animalul cade ca trăsnet și mulțimea aplaudă. La din contră matadorul este fluierat și atunci el încearcă lovitura cu altă spadă. Dacă animalul atins mortalicește nu cade, i-se împlântă între coarne un pumnal. Căderea animalului la prima lovitură de spadă, aduce după sine ovațiile de nede- scris ale spectatorilor. I-se aruncă pălării, țigarete (pe care le reține), poșete, bom- boane, etc., iar președintele îi oferă — ca un merit deosebit, — urechea anima- lului.

Odată animalul ucis, atelajele cu cătări târâie corpul său în afara arenei. Acea- sta din urmă este apoi curățită pentru a doua cursă, care începe imediat. De obicei se ucid 6—7 tauri în aceeași zi. Cursele următoare, afară de mici varian- te de detaliu, permit publicului să apre- cieze valoarea diferiților luptători.

Cu ocazia voiajului în sudul Spaniei, se poate vizita și Marocul Spaniol.

Pentru a întreprinde o astfel de călă- torie, este nevoie de viza specială a pre- fecturii (administrative sau de poliție) din localitatea unde te găsești în Spania.

Călătoria în Marocul Spaniol se face negreșit cu vaporul, mergând 8 ore dela Cadix la Tanger, sau numai o oră dela Algeciras la Ceuta.

Această din urmă localitate este legată cu Tetuanul (capitala Marocului Spa- niol) prin o cale ferată, iar cu Tangerul prin curse de autobuze. Cu cât se înain- tează mai mult spre Sud, cu atâta punete- le de observație militare sunt mai dese și controla celor ce călătoresc mai severă. Probabil că teama de a nu se strecura arme și bandiți indigeni care au cauzat în ultimii ani, atâtea pagube și neplăceri Spaniei, contribuie ca armata și organele de supraveghere să fie cât mai vigilente.

Dar impresiile obținute prin o călătorie în aceste regiuni, pot forma subiectul unei descrieri ulterioare.

M * Â * I * N * E

VERSURI CU CARACTER SOCIAL, DE POETUL
A. COTRUȘ.

Ediția a II-a revizuită și mult întregită va apare în luna
Septembrie în editura revistei „SOCIETATEA DE MÂINE”

Un exemplar: Lei 60.

Comenzile se pot face de pe acum la administrația revistei
„SOCIETATEA DE MÂINE” CLUJ, (Căsuța poștală 200).

Orezul și cultura lui în România

Până acum, câteva decenii se credea, că orezul este alimentul aproape exclusiv al rasei galbene și că el ar da hrană zilnică la vre-o 800 milioane de oameni, ceea ce ar însemna că orezul este prima plantă agricolă a globului. S'a dovedit exagerată această părere, după ce s'au putut controla mai bine suprafețele răsădite cu orez. Cu toate corecțiunile ce trebuie făcute, el rămâne totuși un articol alimentar de mondială importanță, care stinge foamea formidabilelor populații din Asia de răsărit și de sud, devenind în ultimele veacuri indispensabil pentru bucătăria oricărei rase omenești.

Anul acesta au ajuns la consumație 589 milioane chintale de orez cojit, în afară de cel produs în China, asupra căruia nu găsim date, dar care ar rotunji desigur în mod simțitor cantitatea de sus. Această singură cifră este suficientă să ne dovedească însemnătatea orezului în economia lumii și să justifice zăbava câtorva minute, cât ne vom ocupa de natura și trecutul orezului — în cadrul acestei reviste, mai ales că în general nu îl cunoaștem, decât în ultimele sale ipostaze: ca articol de băcănie sau ca preparate culinare.

Ceea ce mă îndeamnă însă și mai mult să răpesc timpul cititorilor cu subiectul de față este prezența în cuprinsul țării noastre a unei foarte vechi și foarte bine utilizate orezării necunoscute de public și neînregistrate de statisticele minuțioase de altfel ale Ministerului de Agricultură.

Orezul (*Oryza sativa* L.) este o iarbă de mlaștină (Fam. Graminee) semănând la înfățișare cu multe din ierburile mari delat noi. Sălbatic crește această buruiană în ținuturile mlaștinoase ale Indiei și Cochinchinei, asemenea și în Australia tropicală. O varietate crește și în Africa centrală; botanistul Schweinfurth a constatat chiar (veacul trecut), că în regiunea Bahr el Ghazal indigenii smulg orezul sălbatic din mlaștinile râului fără să se mai trudească să-l cultive.

Nu cunoaștem tocmai bine istoricul trecerii lui în plugărie. În o ceremonie alcătuită de un împărat chinez (*Chin-Nong*) pe la 2800 a. Chr. orezul avea un rol însemnat și trebuia semănat de regele însuși, deci el a fost cu siguranță cultivat acum 5000. de ani în China. În India asemenea trebuie să fi fost de mult cunoscut, căci nimirile orezului au origine sanscrită. *Theophrast* știa de cultura lui în India (300 a. Chr.). După expe-

diția lui Alexandru cel Mare devine cunoscut de Greci și chiar răspândit încetul cu încetul spre malurile Mediteranei. Biblia nu pomenește orezul, totuși Evreii vechi se pare că-l cunoșteau, căci e amintit în Talmud. Egiptenii vechi nu-l cultivau; Romanii însă îl cunoșteau. Poporul harnic al Arabilor îl încetățenește în Egipt, apoi în Spania și chiar în Sicilia, după ce ei îl primiseră din Orientul mai îndepărtat. În veacul XV începe să fie cultivat în Italia (Arno), iar din veacul XVII și în America. Se zice că Turcii, cari au adoptat cu predilecție orezul, l-ar fi adus și prin mocirlele Dunării și ale Timișului cu ocazia înaintării lor triumfătoare. Astăzi avem sute și chiar mii de varietăți de orez.

Orezul fiind un articol foarte cerut de consumatori, producția lui a crescut mereu și după războiu această creștere a urmat înainte cu excepția ultimilor 2 ani. Iată și o tabelă statistică a suprafețelor însemnate și a producțiilor, tabelă în care nu sunt cuprinse datele din China. (*Revue Internat. d'Agriculture — Roma, 1928*).

Ani	Suprafața în milioane de hectare	Producția în milioane de chintale de orez alb
1927/28	53,4	589
1926/27	54,5	596
1925/26	55,2	601
1924/25	54,4	602
1923/24	52,6	557
1922/23	54,0	628
1909/10—13/14	48,2	542

În țara noastră avem o cultură veche de orez, cu totul neglijată de oficialitatea noastră; statisticele Ministerului nu o semnaleză, manualele didactice asemenea, ba chiar populația din Banat nu prea are cunoștință de ea.

E vorba de ferma *Topolia* din hotarul comunei Denta (Timiș). Ea ne aparține de după războiu. A fost descrisă înainte de războiu într-o broșură (epuizată) de un fost administrator *Molnár*. Date importante se găsesc și în *Ortvai T.*: *Temesvármegye és Temesvár város története a legrégibb időkől a jelenkorig*. În 1923 a publicat asupra ei o dare de seamă dl *M. Demetrovici* (Timișoara) în Buletinul Agriculturii. Totuși nu a atras atenția lumii, căci chiar un specialist din apropierea ei, dl *A. Cucu*, îi anunță în acest an descoperirea (*Natura, 1928, No. 6*), invitând specialiștii să o cerceteze.

Am utilizat aici datele cuprinse în aceste articole, iar asupra amănuntelor tehnice am fost în special informat de dl inginer agronom *M. Nedelcu*, care a lucrat mai mult timp la Topolia și căruia îi mulțumesc și în acest loc pentru prețioasele informații.

Se spune că Turcii au semănat pentru primădată orez prin mlaștinile Dunării și ale Timișului, împrejmuid porțiuni însemnate din acele mlaștini. Aceste afirmațiuni par a fi confirmate de unele fapte lingvistice. Românii dela Topolia și jur zic orezului „*pilau*” dela cuvântul *pilaf*, care pe turcește, sârbește, bulgărește (*pilav*) și grecește (*pilafi*) înseamnă cunoscuta mâncare de orez. Nu-i exclus ca Românii să fi moștenit „*pilau*”-ul chiar dela Turcii, cari au adus cei dintâi orezul pe aci. Dacă Românii nu, totuși Sârbii au luat deadreptul dela Turci cuvântul „*pirindj*” care înseamnă atât turcește cât și sârbește orez (Croatii zic „*pirinaci*“.)

Nu știm ce se va fi făcut cu aceste primitive orezării după retragerea Turcilor.

Pe la 1716 după isgonirea acestora guvernul vienez colonizează în fostul pașalâc al Timișului familia germane și *milaneze*. Aceste din urmă descoperind aci o climă ce le amintea de patria lor, ori împiedecându-se de părajinele orezăriilor turcești au început încă din primul an — deci mai bine de 2 veacuri — să sămene orez. Cultura a reușit și l-au putut vinde cihar mai ieftin decât frații lor din Italia. Comuna unde au început culturile este azi la Sârbi (*Giroda*).

Banul Timișoarei a oprit aceste culturi și Italianii au încercat zadarnic să-și mute orezăriile la *Omor*.

Împăratul luminat al Austriei, *Iosif II* a acordat privilegiu deosebite aceloră, cari doriau să cultive orez silind tezaurul imperial să dea pământ și o parte din dările incasate cultivatorilor de orez din *Gataia, Omor și Deta*.

Un călător italian *Domenico Sestini* — foarte inițiat în științele naturale — trecând prin Banat în Iunie 1780 aminteste că lângă Giroda se face mult orez (*Viaggio curioso-scientifico-antiquario per la Valachia, Transilvania e Ungheria fino a Vienna. 1815, p. 140*).

După moartea lui Iosif al II-lea tezaurul își recăștigă prin un lung proces terrenele donate cu sila. Totuși dela 1802 a început la Topolia o cultură serioasă de orez, care trecând prin diferite peripeții a progresat fără întrerupere până în zilele noastre. Proprietarul actual este contele *E. Karácsonyi* (din 1889) care a făcut irigațiile sistematice, piscina și instalațiile moderne pentru industrializarea orezului.

Ferma Topolia (pe vremuri „Karacsonyi rizstelep Topolya”) este lângă comuna Partoș, aproape de granița sârbească aparținând însă comunei mai îndepărtate Denta (Timiș).

Terenul de aci este plan și umed cu un sol bogat în humă. Verile sunt lungi și secetoase, o condiție pentru coacerea orezului. Știm că orezul este o iarbă de mlaștină, deci trebuie să aibă apă la un nivel destul de ridicat. În acest scop s'a construit un canal de alimentare, abătut din râul Bârzava lângă comuna Omor (8 km.). Șuvoiul apei se poate regula perfect și din el se face revărsarea orezării și a piscinei, tot el pune în mișcare instalațiile industriale și produce electricitate.

Pentru orez s'au rezervat din fermă cam 320 jugăre, iar piscina ocupă 263 jugăre.

Nu se poate cultiva orezul permanent pe aceeași porțiune, căci în balta artificială unde crește se înstăpânesc încă din al 2-lea an buruieni de baltă cu organe suterane puternice și trainice, cari covârșesc orezul și se stârpesc foarte greu. — S'a recurs la un sistem de rotație foarte rațional. Înainte de orez se cultivă pe teren mai ales mazărice sau trifoi, prin cari se asigură hrana vitelor dela fermă.

Orezăria întreagă se împarte în 8 „table” (de câte 38—42 jug.), despărțite prin canale. Tablele se împart în rândul lor în câte 25—28 „grădini” separate unele de altele prin „dâlme”. Tot printre câte 2 curge un canal secundar.

Se fac 3 arături, una în Decembrie, alta la sfârșitul lui Ianuarie de a curmezișul și a 3-a la sfârșitul lui April. Pământul trebuie să fie omogen și riguros nivelat.

La 1 Mai se dă drumul apei care aduce un nămol fin rupt și măcinat de Bârzava de prin Munții Semenicului și ai Reșiței unde-și are cursul său de tinerete. Acest nămol — ca al Nilului — are o importanță deosebită pentru germinarea orezului și pentru îngrășarea solului.

Semănarea se face prin 7—8 Mai (80 kg. de jugăr), după ce semănța a fost înmuiată timp de 32 ore și după ce a fost răscolit nămolul din „grădini”. După vre-o 6 zile toată apa se scurge binișor de pe orez pentru ca plantulele să poată înrădăcina mai bine. După alte 10 zile se revărsă din nou orezăria.

Prin Iunie buruienile de apă încep să întrecă orezul. Atunci se face plivitul, o operație foarte delicată și costisitoare, făcută însă cu o mult pregătită plăcere de femeile și copiii jurului. Plivirea se complică mult prin prezența unui „mohor de baltă” (*Echinochloa oryzoides*), foarte asemănătoare cu orezul tinăr.

Prin August înflorește, iar prin 10—15 Sept. se coace spicul de orez. Înainte de seceriș cu 6 zile apa trebuie scursă.

După treerat orezul — umed încă — se trece printr'un cupitor care-l usucă.

Bobul de orez nu ese golaș din spic, ci intim învelit în hoaspele silicioase, ca bobul de orz d. e.; trebuie deci cojit, „decorticat”. Această operație se face cu ajutorul unei mori complexe. Orezul se triază întâi, apoi e trecut în „cojitor”, unde este rotit cu putere și isbit prin forța centrifugă de pereții morii, prin ceea ce coaja silicioasă sare în țandări. De aci trece în „scăldător”, care îl clasifică și îl ventilează separând boabele bune de tărățele mari și de fărâmituri. Un „tocitor”, alcătuit din o piatră lată, ce se învârtește în interiorul unei rame de cauciuc — freacă boabele și desăvârșește cojirea. Orezul mai trece apoi prin un sistem de perii din blană de oaie, în care se lustruiește orezul („lustruitor”) Toată operația se repetă de 5—6 ori până când orezul iese alb și complet despuiat de coaje. Uneori lustruirea se continuă în o baie de sirop de zahăr cu stearină și glicerină (calitatea „extrafină” — puțin resistentă).

Orezul astfel obținut se clasifică în 3 calități.

Prin toate aceste operații orezul pierde 45% din greutatea sa inițială sub forma de pleavă și tărățe. Aceste din urmă sunt bune pentru vite, iar paieile pentru așternut.

Producția este favorizată de verile lungi și călduroase; ea variază între 700 și 1800 kg. de jugăr, din cari — precum știm — se obține abia 55% de orez decorticat.

În medie 1 jug. produce (datele dlui ing. Nedelcu) 1400 kg., din care avem orez cojit

43% cl. I.	= 602 Kg. à 24 L.	14448 L.
5% cl. II.	= 70 „ „ 15 L.	1050 „
7% cl. III.	= 98 „ „ 10 L.	980 „

Total 15478 L.

Produse laterale 1464 „

Venit brut 16942 L.

Cheltuielile de lucru pe 1 jug. sunt 4310 lei, deci câștigul net pe urma unei orezării de 1 jug. este 12.633 lei, neobținut prin cultura nici unei plante agricole dela noi.

Mai adăogăm venitul adus de piscină, care întovărășește de regulă — și în mod firesc — o orezărie; la Topolia e de 600.000 lei anual.

Trebuie să accentuăm calitatea foarte bună a orezului din Topolia, capabil de orice concurență. O împrăștiare a administrației ar aduce un câștig mult mai mare. Orezul se vinde imediat și la fața

locului; poporul din jur s'a obișnuit de a binelea cu „pilau”, mai ales iarna. Chiar plata lucrătorilor se face în orez.

Am ținut să stărui asupra acestei orezării a noastre în cadrele unei reviste citite de marele public gândindu-mă și la curiozitatea și sugestiile ce s'ar putea trezi pe urma unei astfel de lecturi în moșierii noștri din Banat și Oltenia, unde climatul cam la fel — favorizează înjgheburile de orezării.

Am văzut cum o cultură de orez prin investiții corespunzătoare poate deveni un complex agricol foarte armonie. În afara producției propriu zise de orez ea aduce cu sine în mod necesar și cultura unor bune plante de nutreț; se pot cultiva foarte bine și zarzavaturi. Fără cheltuială simțitoare, prin întrebuițarea iazului de alimentare se poate face o creșcătorie de crap, ce aduce bun câștig și o hrană sănătoasă pentru populație. Termenii de muncă la orezărie nu coincid cu alte lucrări agricole din regiunea de șes, deci nu se stânjeneste cultura altor plante din jur. Ce-i drept, capitalul reclamat pentru irigații și instalațiile de industrializare este mare, dar cu atât mai însemnată este fructificarea lui.

Încercări efemere de a cultiva orezul s'au mai făcut și în vechiul Regat (Periș, Ilfov), dar în lipsa unor irigații sistematice au încetat. (S'a încercat și în Moldova, dar firește clima și solul au compromis culturile. Vezi „Priveliști Dobrogeane” de Sadoveanu.)

Cine știe prin ce scăpare din vedere orezăria dela Topolia n'a figurat și nu figurează nici acum în statisticile din Ministerul Agriculturii, unde altfel se înregistrează orice cultură, când ea ocupă un teren mai mare de 1 ha. — Datoria Ministerului este nu numai să repare această greșală, ci mai ales să studieze prin specialiștii săi simpatici și unica orezărie românească, comparând relațiile de climă, sol și inundabilitate dela Topolia cu ale altor regiuni din România.

Aceste aprofundări ne-ar permite să prevedem în ce măsură s'ar putea cultiva la noi un articol însemnat al importului nostru actual. — Cazul dela Topolia dovedește în prealabil prin o experiență seculară, că în ținuturile asemănătoare se poate produce orez de I-a calitate cu asigurarea unui câștig neîntrecut de al altor producții agricole și deci cu nădejdea ieftinirii și a popularizării unui sănătos aliment.

Emil Pop

șef de lucrări universitar, Cluj.

Apostolat

„Voi sunteți lumina lumii... Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca ei văzând raptoarele voastre cele bune să preamărească pe Tatăl vostru cel din ceruri. Fiți deci desăvârșiți precum Tatăl vostru cel din ceruri este desăvârșit. (Matei V.)

Sunt cuvinte sublime acestea, pe care le-a rostit acum aproape 19 veacuri, întemeietorul acelei religii, despre care un mare cugetător — Tolstoi — a spus că „este singura care dă un înțeles vieții”; și este adevărat, căci nici într’o altă religie năzuințele sufletului omeneșc n’au găsit o mai bogată înfăptuire, iar omul în sine, ca ființă liberă și conștientă, n’a putut găsi aiurea condițiuni mai potrivite și mijloace mai puternice de a se ridica la adevărata conștiință a personalității sale ca în creștinism.

Dela războiul mondial, mai toate popoarele, chiar cele cu civilizație înaintată, trăiesc, cu foarte puține excepțiuni, într’o stare anormală, căci în urma atâtor sbuciumări, s’au sdruncinat din temelii stări materiale și mai cu seamă morale.

Societatea de astăzi se caracterizează printr’un cumplit indiferentism religios și prin foarte multă superficialitate morală; nu a fost epocă în cartea vremurilor mai bântuită de nesimțire morală și de lăncezire religioasă ca vremea de astăzi.

Sufletul lumii de astăzi este îngrijorabil vlăguit de sbuciumările pentru materie, pentru luciul de aur al lui Mamonă.

S’a scris și s’a predicat mereu contra acestei teribile situații, dacă „religiunea joacă rolul cel mai mare în viața popoarelor”, (cp. Diac. A. N. C. Indiferentism Religios), apoi această chestiune preocupă serios pe toți acei cărora le sunt încredințate sufletele mulțimii, pe cei însărcinați cu conducerea sufletească a poporului pe căile mântuirii, dându-ne cu toții ușor seama că o dănuire a acestei reale stări de lucruri este cu desăvârșire o anormalitate sufletească.

Dela aceste constatări plecând, se naște întrebarea: cum putem avea o societate nouă, cum putem premeni atmosfera morală irespirabilă a societății noastre?

E aceasta o cerință neapărată, care flutură pe buzele și zvănește în inima tuturor a celor care-și dau seama de urmările distructive ale acestei anormalități sufletești-distructive pentru individ, distructive pentru colectivitate, distructive pentru neamul nostru întreg.

Ei bine, răspunsul unanim și complet, desăvârșit isbăvitor, este: Hristos! El a arătat acum aproape 2000 de ani, și de atunci întotdeauna, că omul, din mociroa ucigătoare a păcatelor omenești, se poate ridica, se poate înălța chiar până la Dumnezeu, și a mai arătat că Dumnezeu își iubește făptura sa și se pogorâre cu îndurare către dânsa.

Deaceea cutremurat adânc de măreția, sublimitatea cuvintelor ce ne adresează Mântuitorul, de pe înălțimile muntelui fericirilor: „Voi sunteți lumina lumii... Fiți desăvârșiți precum Tatăl Vostru cel din ceruri este desăvârșit”, voiu căuta să spun câteva cuvinte despre *Apostolatul creștin* în lumina identificării cu Hristos ca mijloc de reconstruire morală și socială.

*

Privirile tuturor acelora care n’au izbutit de cât în mică măsură să schimbe lucrurile în mai bine și care văd că-i apucă noaptea cu lucrul deabia început, sunt îndreptate, cu multă încredere către tinerimea română. Distinsul Profesor Universitar, Domnul Simion Mehedinți, a scris încă de acum câți-va ani o carte întreagă din care se vede acest lucru, intitulată „Către noua generație”, al cărei „Motto” sunt înțeleptele-i cuvinte: „Adevărata renaștere a unui popor începe cu tinerimea sa; adevărata decădere tot deacolo începe.”

Iar Părintele Gala Galaction a scris nu demult într’o revistă: „Noi, cei ce ne apropiem de bătrânețe, rămânem cu Psihologia și cu apucăturile noastre. Deabia cei mai buni dintre noi — gândindu-se la dăscălimăa română — deabia aceștia vor fi în stare să facă eforturile morale pe care le reclamă sbuciumata noastră situațiune. Bătrânii de obicei mor cu păcatele lor, mor în păcatele lor. Ca să mai visăm îndreptarea, prefacerea, premenirea sufletească a celor mai mulți dintre noi, cari au trecut de o jumătate de veac de vârstă, ar fi o copilărie neiertată gânditorului serios. Generația bătrână trebuie să moară în pustiul sufletesc în care se găsește, aidoma cu generația lui Moisi blestată pentru fărădelegile ei, de Dumnezeu, să moară în pustiul Arabiei și să nu vadă și să nu între în Canaanul făgăduit.” Și continuă Părintele Galaction: „Tot gândul nostru și toată grija noastră trebuie să le îndreptăm către generația care deschide în aceste vremuri porțile școlii noastre primare și

secundare”; și mai departe: „Copiii noștri, cetățenii de mâine ai patriei noastre trebuie să ne întrecă pe noi în virtute și în fapte. Tristele noastre apucături, lipsa noastră de solicitudine și de dragose pentru semenii noștri, egoismul monstruos care ne sigilează și dezonorează, elasticitatea concepțiunilor noastre morale, trebuie să treacă și să moară împreună cu noi. Să nu le lăsăm moștenire generațiilor viitoare.” („Lamura” anul II. No. 5, pag. 364—365).

Acest „trebuie” al părintelui Pișculescu (Galaction), cu tonul lui imperativ, se resimte pe umerii noștri ca ceva greu de purtat și ne îndatorează la o muncă mai mult decât ne permit puterile; însă să fim măguliți, ba chiar fericți că ni-se dă această deosebită cinste: de a avea încredințate destinele sufletești ale unui neam întreg, viitorul țării acesteia, cu trecutul său atât de glorios și apărută cu atâtea jertfe pentru frumusețile pământului său frământat în sângele atâtor mii de viteji

Dela tineretul de astăzi, dela noi, mulți așteaptă răsăritul unor vremuri noi, care să lumineze întunerecul din sufletul poporului, să încălzească tămăduind suferințele și să risipească cu desăvârșire atmosfera de violenție și nesinceritate, pe care o găsești la toate răspântiile..

Acum o nouă întrebare are loc: suntem noi destul de pregătiți, pentruca prin noi să se poată săvârși sus amintita premenire sufletească, absolut necesară operei de normalizare morală la care implicăm suntem chemați a lucra?

Am avut prilejul să asistăm de curând la o conferință a Părintelui Galaction, în care conferință — în treacăt — și-a dat oarecum părerea despre tineretul de astăzi — cum se prezintă el. Și... din inima aprinsă, adânc religioasă, cald iubitoare de oameni a acestui scriitor și vorbitor impresionant prin aspra vigoare a sufletului său, a acestui predicator al energiei morale, al unei vieți active de eroism și jertfă pentru Hristos, au eșit cuvinte — desigur în urma unei îndelungate observațiuni — cuvinte, care nu ne pot întru nimic măguli; acest apostol care vrea cu orice preț să vadă pe om ridicat din starea de robie a păcatului pe culmile nemuritoare ale idealismului, desăvârșirii, ale mântuirii — și desigur nu-i numai el — se vede desiluzionat, se vede aproape desnădăjduit. Avea încredere în tinerime, o visa altfel decât generațiile trecute, cu apucături superioare acelora, încărcată cu virtuți, și pentru această tinerime se îngrijea — și se mai îngrijește încă — cu tot stoicismul lui, tot avântul lui de vrednic lucrător în ogorul — cam înțelenit — al Domnului; dar situația actuală a tineretului se prezintă, spune

C. Sa, altfel. Cum? Realitatea-i prea isbitoare ca să n'o cunoaştem îndeajuns? Cunoşcutul teolog apusean, Frank-Thomas, spune într-o valoroasă operă a sa: „Pentruca să avem o societate nouă este nevoie, mai întâi să avem indivizi noi şi în acest scop, opera individuală trebuie să preceadă operei colective.” — (Impărăţia lui Hristos.) Prin urmare, întru realizarea scopului este nevoie de operă individuală. Şi cui vom cere transformare, refacere sufletească, cum vom putea noi înfirişa în suflete dulceaţa mântuirii, convingerea despre un ideal creştin de mântuire, decât noi înşine nu vom fi în faţa întinericului vieţii un stâlp de pară răsfărâgător de lumină, un isvor limpede răsfărâgător de virtute, cu convingerea neclintită în mântuirea noastră.

Ni-se cade nouă a pune sufletul nostru în faţa Sf. Evgheliei, pentru a cunoaşte dacă suntem în stare a mântui pe alţii. Avem această datorie de împlinit, pentruca predica noastră să nu fie zadarnică, pentruca vorba noastră să nu rătăcească, pentruca sufletul nostru să nu tremure de fărădelegile noastre.

Suntem datori să facem acest lucru, pentruca să nu fim vădiţi de păcat în ochii lumii, pentruca să nu ni-se rostească, de turma noastră chiar, cuvintele amare: „Doctore, vindecă-te pe tine mai întâi!” Căci dacă creştinismul, ca operă vie de mântuire, ar gi zadarnic fără învierea Mântuitorului, zadarnică va fi şi opera noastră dacă nu vom reinvia moralmente fiinţa noastră, şi nu vom risipi întinericul din noi.

Spuneam mai înainte că întru realizarea operei de regenerare morală a societăţii de astăzi plină de ură şi fătărnice, în care omul şi-a pierdut aproape complet nobleţea umanităţii lui, este nevoie de renaştere individuală, spre desăvârşirea căreia neîntârziat şi cu stringentă necesitate, datori suntem a acţiona noi în primul rând. Individual dându-şi conştiinţă seamă de scopul vieţii sale, care nu începe în cercul strâmt al materialismului îngust de astăzi şi dându-şi conştiinţă seama de rostul venirii în lume, rostul cuvintelor, faptelor şi morţii Mântuitorului pe cruce, care nu poate fi altul decât să reabiliteze, prin pilda jertfa vieţii sale, omenirea năruită de pe culmea idealităţii ei sufleteşti — dându-şi conştiinţă seama de toate acestea zic, individul acţionează voluntar şi hotărât spre încreştinarea sa, renăscându-se spre o viaţă de vrednicie şi de nobleţe morală: încreştinarea lui este începutul îndumnezeirii lui. Pentruca să curăţi viaţa publică de toate viciile sale, să deşerţi din sufletul omului toată ura de legea lui, să sfâşii aparenţele şi să razăm viaţa

pe adevăr, desfundând-o şi făcând-o roditoare, nu este de ajuns o diplomă de seminar, sau chiar de facultate — nesigur criteriu de capacitate intelectuală, dar încă de capacitate morală creştină! — ci arma, de care apostolul vremurilor noastre are nevoie pentru o biruinţă sigură, este şi poate fi numai o cunoştiinţă pe care prezenţa lui Hristos în el o face activă şi creatoare.

Va şti el atunci — conştiinţa lui morală i-o va spune — va şti că păcatul reduce la nulitate ostenele noastre şi că atare trebuie să lupte, prin iubire, contra lui, expropriindu-l din mădularele fiinţei sale. Va mai şti apoi că Evanghelia este puterea vieţii sale, Hristos izbândă sufletului său, iar învierea lui Isus din morţi siguranţa mântuirii lui. Odată având certitudinea aceasta, va înţelege mai bine de oricare altul ce este devotamentul pentru Hristos, ce înseamnă lepădarea de sine, va crede puternic, va nădăjdui cu multă încredere, va iubi cu multă căldură şi va zice cu Sf. Apostol Pavel: Mie a trăi este Hristos!

Hristos! El este suprema forţă, singura putere mai mare decât toate puterile pământului, care poate împăca toate cerinţele vremurilor de azi. Un student Indian

— Gandi — privind ruina morală a lui apusene, spunea într'un congres din America: „Noi nu avem ce lua dela voi, popoare din apus! De unul singur avem nevoie pentru ridicarea forţelor constructive ale Indiei, de Isus al vostru!”

Indreptându-ne ochii către înălţimi vedem pe Domnul strălucind puternic ca o stea conducătoare, ca un turn luminos în a cărei covârşitoare lumină sufletul nostru, plin de evlavie sfântă, se scaldă luminându-se cu lumini cereşti!

Ce frumos, ce plăcut ca în fracţia acestei lumini divine să-ţi priveşti chipul tău moral în oglinda desăvârşitei icoane, din ce în ce mai cunoscută şi mai scumpă a lui Isus! Simţi cum ca sub loviturile daltei unui sculptor genial se netezesc diformităţile caracterului tău până când fiinţa ta internă, trecând treptat, treptat dela o particularitate la alta, dela inferior la superior, dela superior la desăvârşire, va ajunge să fie curată, va ajunge să fie copia desăvârşită a omului Isus.

Şi atunci, oricât de mare va fi întinericul în viaţă, scânteele divine din tine îţi va spune cuvintele Domnului: Tu eşti lumina lumii!

Vasile Golea
student teolog

Cronica economică-financiară

Progresele cooperaţiei din Ardeal. Presa cotidiană s'a ocupat în ultimul timp de situaţia cooperaţiei din Ardeal. Punctul de plecare al discuţiei a fost o adunare obișnuită a unităţilor cooperatiste din regiunea Clujului, la care a participat şi un delegat al Centralei băncilor populare, care aducea cu el date statistice despre progresele săvârşite de mişcarea cooperatistă din Ardeal, în ultimul timp, şi care a putut auzi acolo câteva din motivele ce pot justifica încetul progres al acestei mişcări.

Cooperativele, sau băncile populare din Ardeal nu primesc credit suficient dela Centrala din Bucureşti, şi astfel ele nu se pot angaja în acţiuni mai mari şi din pricina aceasta nu pot prospera atâta pe cât s'ar simţi nevoia, — pentrucă sunt dincoace de munţi, regiuni cari au mare nevoie de organizaţii cooperatiste. S'au cerut apoi, într'o formă mai mult sau mai puţin hotărâtă, intensificarea acţiunii de propagandă cooperatistă şi pregătirea tehnică a unei falange de conducători de cooperative, capabili să aducă mai mult spor iniţiativelor luate de aceste întreprinderi şi să sporească apoi încrederea ţărănimii noastre în existenţa şi utilitatea lor.

Toate acestea sunt motive trecătoare însă şi se vor găsi oameni capabili să întreprindă o acţiune pentru înlăturarea lor. Atunci vor ajunge şi băncile din Ardeal în a capital de mai multe zeci de milioane lei, cum se găsesc în judeţul Prahova şi numai câştig va rezulta pe urma acestei acţiuni pentru populaţia noastră rurală.

Dar un punct nu-l înţelegem noi: cum se face că nu este la Cluj o organizaţie

mai mare, pentru coordonarea mişcării cooperatiste din întreg Ardealul? Clujul nu este nici cel puţin sediul unei Federale, centru care cuprinde mai multe judeţe. Judeţul Cluj şi deci oraşul Cluj aparţine Federaţiei „Zorile”, care-şi are sediul în târguşorul Ludoşul de Mureş. De aici se supraveghează şi se organizează mişcarea cooperatistă din şase judeţe învecinate. Nu ştim ce motiv vor fi avut iniţiatorii să aleagă acest târguşor de sediu al Federaţiei, dar în orice caz el nu poate face serviciul, pe care l-ar face Clujul, dacă Federaţia şi-ar avea aici sediul.

În Cluj se găseşte în număr mare oameni cu vastă pregătire în domeniul cooperatist, cu mult entuziasm pentru sprijinirea oricărei acţiuni cooperatiste. Abstracţie făcând de instituţiile superioare de învăţământ, cari au atingere cu problema cooperatistă, cum sunt Facultatea de drept a Universităţii, Academia Comercială şi Academia de Agricultură, în oraşul Cluj îşi are sediul secţia social-economică a „Astrei”, care şi-a fixat în centrul programului ei de activitate promovarea mişcării cooperatiste şi urmăreşte cu mult zel, atât printr'o activitate orală (conferinţe, etc.), cât şi printr'o acţiune publicistică (presă, reviste, broşuri speciale), împlinirea acestui deziderat. De aceea credem că la Cluj ar fi locul unei Federale, a cărei conducere ar putea câştiga rezultate mult mai mari întru desvoltarea vieţii cooperatiste din Ardeal. Atenţia acestei Federale ar putea ordona nu numai activitatea unităţilor cooperatiste din judeţele dependente, ci ar radia idă şi metode şi pentru celelalte unităţi din restul provinciei şi chiar din restul ţării.

Generația Unirii și noua Generație

— Anexarea teritoriilor: României, Jugoslaviei și Cehoslovaciei, din trupul Ungariei Istorice, prin tratatul dela Trianon, s'a făcut împotriva adevăratei voinți a populațiilor ce le locuiesc și o profundă nemulțumire stăpânește aceste populații față de soarta ce o au în nouile state, iar antagonismul viu ce există între provinciile anexate — cu cultura și civilizație superioară — și între nouile stăpâniri înseamnă o stare de nestabilitate și siguranță, primejduind pacea și progresul, în această parte a Europei. — Este unul din principalele argumente, pe care faimosul conte Apponyi sprijinește acțiunea „Ungariei ciuntite” pentru revizuirea tratatului dela Trianon.*

Mi-s'a părut cel mai slab argument din arsenalul „contelui”, raportat la România. Am cunoscut învinuirile de regionalism aduse onora din conducătorii politici ai Ardealului, însă — îmi suna în urechi, ca o dulce melodie replica acestora, rostită la Alba-Iulia: „Poporul român se declară hotărât, să apere până la ultima picătură de sânge Unirea, care este vecinică”. Am socotit împreună cu alții — cari credeau altfel — încheiat un capitol nebulos din prima decadă a Unirii, explicabil și inerent începuturilor de conviețuire a unui popor, trăit sub stăpâniri diferite. Am continuat deci să cetesc, cu un zâmbet de siguranță argumentul contelui Apponyi, și n'am să-i iert repede d-lui Nichifor Crainic greșala, prin care la câteva zile după aceasta mi-a spulberat mie și generației mele mulțumirea acestui zâmbet. D-sa în articolul „Intellectualul regățean și intelectualul noilor provincii” scris în ziarul „Curentul” din 15 Iunie a. c. redeschide procesul ce nouă ne plăcea să-l considerăm definitiv închis, în urma Albei Iulie, și reînțește antagonismul ivit după unire între intelectualii din provinciile alipite și vechiului regat, într'un moment când se părea, că asperitățile se nivelează, iar dușmăniile sunt în descreștere dând astfel viață încă pentru câțva timp argumentului contelui Apponyi. Aceasta este greșala dlui Nichifor Crainic.

Am citit răspunsurile pătimase în ziarele „Patria”, Lumea și Țara' și „Glasul Bucovinei” și m'am mirat de replica în-

versunată a dlui N. Crainic, apărută în „Curentul” din 7 Iulie.

În acelaș timp sasul Dr. H. Zillich într'un articol apărut în „Ideea Europeană” din 1 Iulie a. c. și ungurul Kos Károly — în altă parte — lansează „doctrina culturii și sufletului transilvănean”, cu tendințe și scopuri ușor de ghicit. Se prea poate, să aibă dreptate. Crescuți la aceeaș școală majoritatea intelectualilor din Ardeal fără deosebire de naționalitate să aibă o cultură transilvăneană. Cât despre unitatea de suflet transilvăneană — deși aceste două merg mână în mână — chiar pentru generația unirii, afirmația este îndrăzneată și pe nimic întemeiată. Se poate vorbi, cel mult, de un dublu aspect a sufletului intelectualului român din Ardeal și Banat: sufletul format în mediul și școala străină și sufletul păstrat prin limbă, datini, obiceiuri, credință și reîmprospetat prin mai multă sau mai puțină cultură românească. Polemicile pe tema „Intellectualii regățeni și intelectualii noilor provincii” ne îndreptățesc să atribuim majorității intelectualilor ardeleni celebra plângere a lui Faust: „Vai două suflete se sbat în mine”

Dar fără a suspecta faptul, că abia astăzi, și de către minoritari se constată în Ardeal un suflet și o cultură transilvăneană, comună celor trei nații ce-l locuiesc, mă întreb: ce va rămânea din această teorie, odată ce noua generație va lua moștenirea generației de azi?

Generația nouă a României întregite în adolescența ei a fost entusiasmata de victoriile dela Mărăști și Mărășești; înfiorată a urmărit triumfurile armatei desrobitoare în inima Ungariei și fascinată a asistat la praznicul cel mare al întregirii neamului. Ne-am cuminecat cu toții din aceeaș cultură românească, aceeaș școală ne-a format sufletele. Noi nu am cunoscut Carpații despărțitori de frați!

Pentru generația noastră valul de imoralitate ce inundează țara și a năpădit Ardealul, nu este specific regățenesc, ci cunosători ai muncii creatoare și înaltei onestități a bărbaților întemeetori de Țară și pregătitori ai generației ce a făcut Unirea, alături de Gustave Le Bon, P. P. Negulescu și alți eminenti sociologi îl considerăm un fruct putred al marelui războiu: „Conștiința morală însă, sau solidaritatea etică, nu sunt de cât frâul care împiedecă egoismul, fie individual, fie de clasă, să treacă peste marginile ce-i sunt impuse de necesitățile vieții so-

cială, dela formele ei cele mai simple până la cele complicate. Că frâul acesta a slăbit mult, dela războiul încoace, și manifestările de tot felul ale egoismului individual și de clasă au sporit în proporții îngrijitoare, o vede astăzi toată lumea. Efecte ale egoismului individual sunt delictele de tot soiul, al căror număr crește îngrozitor de repede. Furturile, bunăoară, au devenit lucru curent, chiar în țările cunoscute altă dată prin rigiditatea corectitudinii lor. În Germania de pildă, bântue o adevărată epidemie de furturi”; serie dl P. P. Negulescu în lucrarea d-sale „Partidele Politice”, iar cunoscutul sociolog francez Gustave Le Bon în lucrarea sa „Psychologie des temps nouveaux” face următoarea constatare privitoare la Germania: „În țara acesta, în care totul mergea mai înainte cu preciziunea unei mașini desăvârșite — căile ferate, poștele, telegrafele, telefoanele etc. — totul pare astăzi stricat până în cele mai neînsemnate roțițe. Pretutindeni e ca o boală a voinței, care împiedecă munca serioasă. Poporul cel mai muncitor de pe lume, pare a fi devenit cel mai lenș.”

Pentru generația nouă, materialul omenesc venit în Ardeal din vechiul Regat, nu poate fi un prilej de ură și invidie. E doar dorința ferbinte ce le-a fost sădită de decenii în suflete, dela catedră, tribune și altar, cu o credință și risipă de suflet înduioșătoare. „Vrem Ardealul, Ardealul, Ardealul” rezuma Nicolae Filipescu unul din celebrele sale discursuri, pentru intrarea României în războiul și finalul acesta cuprindea sufletul și voința unanimă a Vechiului Regat; idealul unui șir de generații, pentru care au pornit — într'un elan nemaipomenit — să se jertfească Rege și Țăran, și se comite un sacrilegiu, profanându-se astăzi cu pisma de frate.

Ii privim și îmbrățișem cu toată căldura sufletelor noastre. Ei sunt a doua armată, venită să întărească — Românismul — unde un mileniu sistematic a fost subminat și înlăturat dela drepturile lui. Limba lor sprintenă, vicioasă, vorbită pe străzile și în localurile Clujului, Orăzii și celelalte cetăți înstrăinate ale Ardealului și Banatului — unde mulți frați de ai noștri cu o inconstiență predilectie, frământă încă limba lui Árpád în locul limbii materne — ne încălzește sufletele de speranța victoriei desăvârșite a spiritului românesc, ce orice s'ar spune, avea nevoie și a primit la timp, transfuziunea necesară de sânge.

Generația nouă nu cunoaște și-i este străină trufia regionalistă a dlui Nichifor Crainic. Mă gândesc la următorul aliniat din replica d-sale: „Dați-vă osteneala de pildă și studiați un episod comun din revoluția dela 1848: raportul Avram

* Vezi răspunsul contelui Apponyi la întrebarea revistei engleze „Current History” A fost Ungaria sugrumată de tratate dela Trianon?

Iancu—Nicolae Bălcescu. Faceți o paralelă între mentalitatea celor doi mari bărbați ai neamului nostru. Cel dintâi gândea și lucra specific Ardelenește; Bălcescu avea viziunea de ansamblu a problemei naționale. El, munteanul gândea larg românește și ideologia acestui ȋnger fără noroc stă la temelia marilor realizări naționale și democratice ale României." Cu o săptămână în urmă am cetit cu mai mulți prieteni „Memoriul lui Papin Ilariu către Cuza Vodă, pentru înfăptuirea Daco-României” publicat în Almanahul Presei Române din Ardeal și Banat pe anul 1928, de dl Ion Lupăș. A fost un moment de înălțare sufletească! Ne-am revizuit cunoștințele de istorie și am ajuns la convingerea, că nici un scriitor sau bărbat de stat român nu a avut dela Mihai Viteazul, mai clară în suflet imaginea întregirii neamului, înfăptuită în 1918 exact după prevederile lui Papiu Ilarian. Inșă, nici unul din noi nu ne-am gândit — un moment măcar — să apreciem acest profetic memoriu, conceput atât de larg românește pentru anul 1860, dintr'un ȋngust spirit regionalist, și eventual să pornim pe tema lui o discuție cu prieteni din vechiul Regat, asemănătoare celor ce le aveam cu ungerii pe teme ca: Eminescu și Petöfi; Ștefan Cel Mare și Matei Corvinul; Grigorescu și Munkácsy. Generația noastră are o singură mândrie și aceasta este românească după cum românesc și unitar îi este sufletul și numai în lumina acestei considerațiuni să se explice — poate — trufia acestui articol.

„O națiune există ca unitate colectivă de ființe omenești, pe baza coeziunii sufletești a unor date de conștiință comune cari leagă acele elemente individuale într'un tot, alcătuint o ființă unitară, ca o viață unitară“.

„Când unitatea coeziunii sufletești se slăbește, vitalitatea nației scade, când unitatea sufletească se rupe, viața se desface, elementele componente se desagregează, disoluția urmează în mod fatal. Nația, ca atare, pier“.

„Intre unitatea sufletească și unitatea vitală a nației e o legătură cauzală. Intre gradul de intensitate a unității sufletești și gradul de vitalitate a națiunii e un paralelism perfect“.

„A vorbi de unitatea sufletească a unei națiuni, e a vorbi de condiția ei de viață“.

A întări unitatea ei sufletească e a dezvoltă viața însăși a neamului”. Sunt adevăruri ce le semnaleză dl I. Găvănescul în studiul „Directive culturale și educative” apărut în Buletinul Seminarului Pedagogic Universitar, din Iași No. 5 anul 1927.

Generația nouă anunță unitatea și consolidarea sufletească a neamului întregit

în noile hotare, și această unitate de suflet este stâncă de care se vor sfărma planurile fățișe ale Ungariei revanșarde și cele aseuse ale doctrinarilor „sufletului și culturii transilvănene“.

Voi — generație fericită — ce cu eforturi considerabile și atâtea jertfe ați împlinit visul unui neam, de ce vă micșorați opera; de ce forțați istoria să vă adauge le titlul de glorie strălucitoare și o parte de umbră? Experiența istoriei și sufletul vostru vă oprește să adăugați titlului vostru neperitor și pe cel al de-

săvârșirii umirii — creând unitatea de suflet — Vă mai place să spuneti, că generația nouă nu are un ideal mare. In-găduiți-ne să ne însușim idealul „unirii sufletești” și nu ne tulburați sufletele cu certurile, vrăsmășiile și discuțiile voastre veninoase!

Lăsați-ne clară în inimi viziunea unirii și consolidării sufletești, ce o întrezărim realizată de generația noastră.

Cluj, 22 Iulie 928.

I. N. Palade

Gavril Todica

Harnic ca o albină.

Modest ca o floare de câmp.

Izolată ca o stea în nemărginirea astrală, pe care, încă nici un filozof n'a descoperit-o.

Fără prieteni, ca o casă din bătrâni, în care, busuiocul împrăstie un miros de evlavie, farmec și liniște — pentru muncă.

Astfel l-a surprins România Mare de eri, a celor mici de azi, — în plină activitate.

Il întâlnește câteodată prin Orăștie. Trece strein — și abia îi pot rupe o taină din suflet, două-trei cuvinte — versete din solitara sa viață. Mă entuziasmez de marele Bine pe care-l poartă în suflet — par'că zadarnic. Și aud cum din mulțimea suverană, cineva aruncă vecinicul, stereotipul, grăbitul cuvânt de apreciere, spre Gavril Todica:

— „Ce mai faci“

Când o viață întregă stă chezeșie de tot ce a făcut și a muncit solitarul dela Geoagiu. Mulțimei aceleia, care din marele nimic a ajuns la suprafață în noua țară — de care, vai, câte posibilități de nobile înfăptuiri nu am legat fiecare, — nu-i trebuie nici oameni, nici fapte. Foști și actuale nulități au pus mâna pe scaun de domnie. Ferfelegi, cari n'au avut niciodată nici în clin nici în mână — și macar o fărâamă, — cu poporul și cultura sa, azi poartă cuvântul de ideal, sunt cuvântători de națiune. Inițiați ai alor două-trei clase, direc-tori.

Cascada nulităților. Viforul polar al prostiei. Și toată primăvara analfabetismului!

Și în astfel de împrejurări apocaliptice e atât firesc să fi izolat, trist și singuratec.

Toți Fălcoienii, probabil fiindcă sunt tari în „fălei“ — au putut avea urăto-posibilitate să facă rost de zeci de mi-

lioane, făcându-se cunoscute de o nație întregă.

Gavril Tod'ca și atâția alții, prin o muncă cinstită, cu un talent rodnic, cu un neasemuit entuziasm — nu pot face un pas, necum să-i cunoască o țară întregă. Oameni în restanță cu examenul conștiinței, repenți-veterani la toate faptele rele, au putut lua bacalaureatul „ajungerii” pe spinarea biete țări pămuite, — pe când atâtea valori și isvoare de energie creatoare sunt isbite pela spate cu piciorul disprețului nerușinat. Doar câte unul mai sincer în minciuna sufletului său le aruncă în spinare crucea întrebării sale milostive:

— Ce mai faci?

Când o prodigioasă activitate culturală a tras o luminoasă cale de îndreptare, mărturie și pildă tuturor:

„Palavre”, „Studii științifice” în două volume, „Hades”, studii de filosofie, „Zări din Univers”, „Paradoxe”. A editat, cu mari jertfe, valoroasa revistă pentru știință și cultură „Convorbiri științifice”; apoi câteva broșuri de mare interes, publicate în Biblioteca populară a „Astrei”, a celei Poporale a „Tribunei” dela Sibiu și în cea a „Sămănătorului” dela Arad. Colaborează la toate ziarele și revistele din Ardeal. Este unul dintre cei mai entuziaști promotori ai *Antialcoolismului*, ai *Armatei productive* și ai *Păcii durabile*. Dintre problemele științifice îl preocupă *Limba latină* ca limbă universală, în opoziție cu apostolii Esperantismului, apoi *Principiul energetic* și *Metapsichismul*.

L-am întrebat, nu departe, pe Gavril Todica, să-mi spună, care i-a fost în viață cea mai mare bucurie? Și mi-a zis:

— „Când umblam cu colinda, — și când am privit întâiaoară cu ochiana tainele cerului...”

Câți din ziua de azi, mai dau vre-o ceapă degerată pe *colinde*, — și se mai

entuziasmează de vre-o stea, pierzându-și nopțile și vremea?...
 Care factor mic sau mare și-a adus vre-odată aminte de Gavril Todica, solitarul dela Geoagiu? Care îmbogățit de războiu și împărțitor de pământ, cu ajutorul vestitelor comisii agrare și-a res-cumpărat fărădelegile, măcar și numai cu prețul unei opere culturale de altruism, și sprigin?...
 Care editură, — s'o luăm pe cea a „Școalelor“ dată în bir pontifului „cultural“ Mihalache Dragomirescu — s'a gândit oare și la manuscrisele lui Gavril Todica?
 Trăim în plin faliment.
 Și, ce e mai tragic, atât de descurajator, trăim în plin faliment ce taie adâne în viața noastră de ordin social, cultural, politic, industrial și financiar. Numai o țară care se poate lipsi de valorile sale creatoare, își poate permite luxul tragediei sale de azi.
 Stabilizare?
 Dar, pentru Dumnezeu, — și afară de

marele Iorga, foarte puțini înțeleg aceasta — nu stabilizarea leului ne trebuie nouă astăzi, ci stabilizarea valorilor intelectuale, creatoare, ale acestei nații, ne trebuie nouă. Moisi, a scos din peatră steapă izvor de apă, cu un băț noduros, fiindcă avea puterea sufletului, puterea credinței — era o valoare... La noi toate pietrele dau apă tămăduitoare, numai cât că nimeni nu aleargă cu gălețile s'o adune... Viitorul, nu peste multă vreme îmi va da cea mai deplină dreptate, când afirm că nu *lei* ne trebuie nouă, ci *oameni*.

Și atunci, nu e de mirare când România Mare de ieri, a celor mici de azi, nu a pus la contribuție valoarea personală a unui om de entuziasm, caracter și talent ca prietenul nostru Todica, care nu a putut ajunge în viață mai departe de cât contabil de bancă în Georgiu.

Ah, biata primăvară a României Maril...

Orăștie, 12 Iulie 928.

Valeriu Bora

INVĂȚĂMÂNT-EDUCAȚIE

Al X-lea Congres internațional al învățământului secundar la București

— Impresii —

Al X-lea congres internațional al învățământului secundar, care s'a ținut anul acesta în București, s'a deschis la 19 Iulie. Desbaterile propriu zise ale Congresului au durat trei zile, după care a urmat o excursie în regiunile pitorești ale țării. S'au desbătut în congres mai multe teme de organizație școlară, care priveau toate națiunile participante. Nu de rostul însuș al desbaterilor vrem să ne ocupăm aici, ci numai să relevăm câteva aspecte, care au dominat atmosfera generală a Congresului.

În primul rând trebuie să menționăm că au fost prezentate oficial aproape 20 de națiuni europene mari și mici, cu participanți direcți Franța și Anglia, ca și Marele Ducat de Luxemburg și Letonia. Alături de Grecii mobili, de învăpăiații meridionali Italiani și Spanioli impasibili nordicii Englezi și Suedezi. Niciodată nu s'au adunat laolaltă în țara noastră mai mulți străini oaspeți — au fost vre-o 150 — și cu un program determinat de activitate într'o atmosferă de înălțare sufletească susținută. Toți s'au simțit foarte bine aici, am putea zice aproape ca la ei

acasă, iar ședințele Congresului ca și celelalte momente accesorii au decurs într'o notă de cuvință europeană, care era de așteptat dela niște demni ambasadori ai culturii europene. Dacă adăugăm că tradiționala ospitalitate românească n'a cruțat nimic din nesecatu-i izvor de a vrăji pe străini, care-i sunt dragi, vom înțelege cât de armonios se încheie decur-ul, în care le-a fost dat iubiților noștri oaspeți să petreacă printre noi. Ei vor păstra probabil amintiri neșterse. Un Congres — mai ales unul internațional — nu este atât o întruchipare definitivă sau o lichidare a unor chestiuni puse în discuție, ci el este mai mult o ambianță sufletească, care se creiază de fiecare clipă; — și ne place să credem că această ambianță n'a lipsit aici până la urmă. — Desbaterile s'au făcut în întregime în limba franceză, care și-a afirmat încă odată drepturile ei seculare de purtătoare a culturii în manifestările spiritului omenesc. Era totuși înviorător să vezi cum a doua zi după sosirea în țara noastră oaspeții spanioli sau italieni cumpărau jurnalele românești, încercând să le

descifreze atrași de o simpatie neînțeleasă spre o limbă soră. Iar alții, cum erau oaspeții cehoslovaci, cari căutau să-și deslușiască câteva cunoștințe de limbă românească.

În al doilea rând, trebuie să relevăm însemnătatea intrinsecă a Congresului, ceea ce trece peste cadrul exterior, în care el s'a desfășurat și pe care l-am notat mai sus. Într'adevăr, oricare ar fi fost chestiunile discutate și oricât progres ar fi făcut problema învățământului prin lucrările acestui Congres, un fapt rămâne și se desprinde cu o valoare generală impunătoare. Este faptul că aceleași probleme de învățământ și deci prin esență culturale se pun pentru 20 de națiuni europene și că ele tind într'o atmosferă de înțelegere comună, spre una și aceeași soluționare. Că poziția însăși a problemelor și soluționarea, la care s'a ajuns în privința lor, rămân niște delimitări abstracte față de diversificările concrete, în care se înfățișează ele în lăuntrul fiecărei națiuni participante; — aceea este cu totul altceva. Aceasta nu împiedică însă mersul înainte spre o conștiință comună culturală între națiunile europene, care să zădărnicească posibilitățile de conflict tot atât de amenințătoare astăzi ca și altădată între aceste națiuni. Nimeni nu s'ar simți mai chemat pentru aceasta mare operă în curs de înfăptuire decât școala secundară însăși care transmite nouilor generații o cultură generală, de acum aceiași la toate națiunile. Prin însușirea ei aceste generații vor clădi între ele puntea de înțelegere pentru un suflet comun, în care se vor topi treptat și cele din urmă încordări ale prezentului...

Capitala și țara noastră trebuie să fie mândre că au adăpostit un asemenea Congres și să caute mijloacele de a întreține vii relațiile culturale stabilite astăzi. Iar Asociația profesorilor secundari din România trebuie să fie mulțumită că a putut duce la bun sfârșit realizarea acestui Congres și să mulțumească de asemenea oficialității, care i-a dat un larg sprijin spre a asigura reușita deplină.

Constantin Sudețeanu.

CITITORII ȘI PRIETENII noștri sunt rugați a răspândi SOCIETATEA DE MAINE printre cunoscuții lor, ple-dând pentru abonarea ei, fiind noi cea mai organizată tribună de probleme sociale și economice din întreaga România de cinci ani încoace.

Virgil Bărbat: Dinamism cultural

dl profesor Virgil Bărbat strânge în acest volum o serie de articole și studii care, disparate la prima vedere, au totuși o idee conducătoare prin toate. Aceste articole și studii ne prezintă aspecte din viața și cultura poporului american al Statelor-Unite în deosebi și ele sunt însuflețite de ideea că o adevărată democrație face din cultura masselor poporului o realitate trăită! Un popor ca acela al Statelor-Unite face din școala de toate gradele un lucru al său propriu, în care el trebuie să-și spună cuvântul. Instituțiile vechi de cultură se dinamizează în America, au un caracter de finalitate și propagandă. Autorul ne citează și înfățișează pe larg cazul bibliotecilor de acolo, care ele *umbă* după cititori și le pun la dispoziție cărțile și indemnurile cele mai potrivite cu gusturile și împrejurările carierii fiecăruia. Astfel bibliotecile capătă viață și sunt o adevărată operă de propagandă, care trezește energii multiple valorificate prin ea. Tocmai acesta este principiul democrației americane să utilizeze orice energie și să-i dea o menire practică punând-o în slujba interesului general. La fel se petrece cu toate

instituțiile de cultură. Ele sunt purtate de acelaș suflu dinamic. Cultura devine astfel un factor de ameliorare a vieții individului și de înălțare generală.

Partea ultimă a volumului dlui Bărbat se referă în special la raporturile dintre politică și cultură cu privire la împrejurările din țara noastră.

Cartea dlui Virgil Bărbat vrea în totul să ne prezinte un model de cultură, care își îndeplinește misiunea ei de a transforma sufletele prin fructificarea maximă a energiilor din ele. În chipul acesta autorul, în loc să ne dea o discuție doctrinară despre cultură, ne-a arătat-o oarecum în exemple din cele mai caracteristice. Cu aceasta a făcut și o operă utilă. Cartea dlui Virgil Bărbat capătă o semnificație cu atât mai vădită, cu cât știm că autorul ei este și președinte la „Extensiunea universitară” din Cluj. Această instituție de propagandă culturală îndeplinește de mai mulți ani o muncă din cele mai rodnice, apropiind astfel publicul de Universitate și lărgind sfera și posibilitățile de cultură, din a căror înmulțire ea își face un scop bine definit.

C. Sudețeanu

DISCUȚII ȘI RECENZII

SCRIITORI ÎN ZIARISTICĂ

(CEZAR PETRESCU — ZIARIST)

S'a putut verifica, desigur, ca fiind întru totul îndreptățită remarca unor critici în sensul căreia ziaristica scriitorului aduce o undă nouă de înviore a tiparului, primenește conținutul cotidianului și îmbogățește mijloacele de expresie. Proza unui poet va fi plină de imagini, va zugrăvi realitatea cu o profunzime de sentiment pe care n'o au gazetarii profesioniști nevoiți să alunece la suprafața evenimentelor și să se oprească în marginea unei terminologii sterpe. Un nuvelist, un romancier intrat în jurnalism va contribui de asemenea la lărgirea și întregirea aspectelor vieții de toate zilele. Gazetăria militantă a lui Cezar Petrescu este o confirmare a valorii recrutării scriitoricești întru ridicarea nivelului ziarului românesc Cezar Petrescu deține două superiorități: simțul de vivisecție a putregaiului social și verva, elanul înfățișării plastice a materialului scormonit. E multă depresiune în tot ceea ce constată și atacă el cu vocabularul infinitelor nuanțe de limbă. Într'o țară fără desorganizată și minată de atâtea boli, un suflet înzestrat cu o mare putere de sensibilitate și receptivitate nu poate fi decât pesimist, tăios și violent. Tema bacalaureatului tratată de Cezar Petrescu își furnică corpul, își pro-

voacă dureri fizice. Loviturile date de Cezar Petrescu regimului politic al României sunt tot atâtea rechizitorii magistrale. Imi place caldă apărare a lui Cezar Petrescu față de Ardealul nostru, pe care-l înțelege atât de bine, mai bine decât atâția ardeleni lipsiți de orice orizont intelectual și de orice perspectivă politică

Nu interesează unde scrie azi Cezar Petrescu. Aceeaș notă de amărăciune și criticism o duce cu el pretutindeni. (Ziarul la care scrie astăzi a fost necuviincios față de această revistă și lipsit de orice urbanitate și obiectivitate față de mine, ba a tolerat atacuri lipsite de onorabilitate, în plus n'a ținut să amintească revista nici când i-a dat prilej să dezbătă importante chestiuni; dar nu mă voi opri la meschinării și personalități rușinoase, nici o murdărie nu poate scădea valoarea dacă într'adevăr există, oricât de modestă a Societății de mâine și a aceluia care i-a durat existența cinci ani în această Românie, unde idealul meu este: stăruință, răbdare și concilianță, creșterea spiritului social, cultivarea problemelor de competenție ale actualității și organizarea unei societăți libere în atitudinile ei morale și intelectuale, — probabil că în parte am și isbutit fără gălgăie și ferit

de orice egoism și trufie.) Dar jurnalismul său sagace și realist, analiza sa anatomică deschide ochii atătora și concentrează eforturile multora cari vor să ieșim la liman și să vedem o Românie înzdrăvenită, curățită de plăgile zilei.

POEZIA SOCIALĂ

(Măine, versuri de A. Cotruș)

În anii din urmă a prins contururi tot mai precise, caractere tot mai pregnante de revendicare socială poezia lui A. Cotruș. În vremea agitată a reformelor, a nepotrivirilor sufletești, a ciocnirilor de interese provocate de noile așezări ale românismului după integrarea sa în stat național, nenumărate erau motivele de inspirație poetică smulse acestui mediu. Departe de a se fi consolidat orânduieii civilizate în România mare, suferințele și apăsările dăinuiesc sub influența tradițiilor infame ale trecutului. Sufletul de poet a recepționat frământările și a turnat în versuri reprezentative întregul lor sbucium. Dela „Impărat și proleta” de Eminescu, și apoi dela întâiele versuri ale lui Goga de gloriificare a vieții patriarcale și chinute dela țară unde mocniau dorurile de libertate, și dela strigătul revoluționar al lui „Noi vrem pământ” de Coșbuc, nu se mai instrunaseră coardele profunde și dureroase ale clocotului social până astăzi la Cotruș. Biciuirea mizeriei, înfierarea grofului și ciocoiiului, blamarea exploatărei industrialismului, și paralel înălțarea la rari culmi morale a țaranului trudit, este preocuparea lui Cotruș. Versul său este crud, rostit de cele mai aspre și mai necruțătoare expresii, revolta sa contra nedreptăților și foametei își găsește termeni grei, litere cioplite în bronz. Caracterizările lui Cotruș sunt lapidare, au curs de baladă și tragedie... Ce săraci sunt Ion, Achim, Ciurea, Pătru Opincă, ce legați sunt cu toate astea de solul avar și totuș scump românesc. Grâul, fierul sunt glorificate. Inima Banatului e ruptă în două. O dragoste nemărginită de țara românească tradează sufletul poetului înduioșat de martiriul plugarului, minerului, zilerului rob al sorții neîndurate. Eroii cresc din umbra veacurilor și aprind închipuirea robilor gleei și fabriciei. Poeziile sociale au apărut în vremea din urmă în Societatea de mâine și în Patria, iar acum au fost strânse în volumul intitulat Măine — ca o îngrijorare a poetului față de viitorul mucenicilor fără număr ai României mari. Poetul Cotruș își zugrăvește epoca în versuri ce rămân. După zece ani de Românie mare poeziile lui Cotruș sunt o muștrare și o tristă comemorare. Și poezii dețin focul sacru al celor cari conduc destinele cosmosului și ale popoarelor...

ARHIVA

Pentru știința și reforma socială
(No. 3—4 din 1928 anul VII)

În numărul trecut am publicat cuprinsul acestui număr excepțional de prețios. Activitatea sociologică a dlui prof. D. Gusti, ni-e mărturie numărul de față, urcă neîncetat linia ascendentă, reușind să îngroașe mănunchiul cercetărilor științifice ai domeniului social. În aceeași proporție va crește și stima față de problemele înșile, scăzând diletantismul și superficialitatea oamenilor politici și „intelectualilor“ cari se cred îndreptățiți a ataca orice chestiune fără pregătirea necesară. Studiul cel mai greu al Arhivei este Clasele sociale de Duprat, profesorul de sociologie dela universitatea din Geneva; punctul „de forță“ al studiului este constatarea de fapte noi, neprevăzute de Marx, în urma cărora, cuceririle claselor de jos cresc încontinuu, grație puterii sindicatelor, astfel încât, cu tot apogeul alina de marea finanță, nu s'a făcut necesară instaurarea regimului proletar pur. Apoi sunt remarcabile studiile asupra personalității lui Pârvan, îndeosebi dd. Gusti și Vianu au dat caracterizări și evocări ample și corecte. Seria conferințelor asupra problemei culturii oferă aci material select. Cronicile diverse, recensurile, însemnările relevă mișcarea sociologică din țară și din lumea largă. Arhiva este mai mult decât o revistă, — o carte de căpătâiu a culturii și științei sociologice.

ȚINUTUL HĂLMAGIULUI

(Aspecte din Munții Apuseni
de Traian Mager)

Profesorul Traian Mager are ochiul științific pentru a privi o problemă sociografică în toată complexitatea ei și a o descoase până în pânzele albe. Metoda sa de lucru este tot mai sigură. Broșura asupra Hălmagiului dovedește o stăruință și un spirit de amănunt, cari sunt garanțiile sigure ale maturității de judecată și obiectivității autorului.

Nimeni n'a scormonit acest ținut atât de adânc ca d-sa, cum nimeni n'a anchetat mai adânc Hațegul ca d. Romul Vuia. Abia după ce vom fi săvârșit a-

CRONICI CULTURALE ȘI ARTISTICE

In memoria lui Vasile Pârvan

La împlinirea unui an dela moartea celui ce a scris istoria popoarelor, cari locuiau pământul românesc de astăzi în cursul întăului mileniu înainte de Hristos, acea protoistorie a Daciei, pe care ar fi știut-o amplifica și preciza până în amănunte, dacă destinul nu-l răpea existenței pământane, publicațiile noastre periodice i-au închinat pagini de pioasă comemorare. Foști elevi ai lui, impresionati de uriașa putere de muncă și soliditatea construcției științifice a operii lui, colegi și tovarăși de muncă, cei mai capabili să-i aprecieze capacitatea intelectuală, revărsată în mai multe direcții: monumente trainice de știință analitică și mai de organizare și disciplinare a muncii științifice, inspirate înnuri filosofice, cari căutau o viziune a lumii și o înțelegere pro-

fundă a existenței; prieteni îndurerați, cari au putut simți căldura sufletului lui doșită sub pojghița unei înfățișări austere și puritane, — toți s'au grăbit să-și reverse simțirea în câteva rânduri negre de tipar, slăvind prin aceasta amintirea celui comemorat și năzuind să explice, cu acel spirit practic, pe care într'o măsură oarecare îl are fiecare dintre noi, valoarea educativă a existenței lui, pildă de viață ce se desprinde pentru cei în viață astăzi și în viitor, din intensa lui activitate.

Mai de preț decât toate, din acest punct de vedere practic, este comemorarea revistei „Arhiva pentru știința și reforma socială“, organ al celui „Institut Social Român“, pe care și el l-a slujit în tendința lui de a pune temelii neperitoare statului român mare de astăzi. Cele câteva articole, strânse într'un mănunchiu „In memoriam“, sunt ca

ceastă studiu prealabil de probleme reale vom putea să pretindem, că slăm în fața crudului adevăr și deținem cheia de rezolvire a neajunsurilor. Pentru nenorocita regiune a Hălmagiului din Munții apuseni se recomandă remediile: intensificarea industrializării și comercializării fructelor, îmbunătățirea pășunilor și fâneței, carierelor de piatră, noui lucrări de drumuri, organizarea de credit și îndeosebi o acțiune pentru dezvoltarea pomăritului. Tablouri precise geografice, demografice, de proprietate și sarcini publice ușurează străbaterea în misterul social de acolo. Îndemânarea dlui Tr. Mager și dragostea față de realitățile sociale dau studiului o valoare remarcabilă sociologică.

PROBLEMA COPIILOR IN BANAT

(Cartea dlui dr. Iosif Nemoianu)

Societatea de mâine a dat o deosebită atenție problemelor de asistență socială și a susținut rubrici permanente cu chestiuni medico-sociale. Dd. dr. Aurel Voinea, dr. Axente Iancu, dr. Gh. Popovici, dr. D. Stanca, dr. S. Manuilă s'au dovedit publiciști de mâna întâi în

paginile acestei publicații. Avem deci înțelegerea cuvenită față de o carte ca a medicului bănățean dr. Iosif Nemoianu, care-și pune științificește și întemeiat pe tablouri ample de statistică desbătuta problemă a copiilor în Banat. Cartea este o alarmă: natalitatea scade Căror cauze se datorește? Întâiu de toate este ignoranța în creșterea copiilor. Apoi prejudecăți periculoase asupra „friei de sărăcie“, ca și când o distribuție a averii ar hotări destinul crud al generației viitoare. Sgârceala și lipsa de curățenie în vetre este iarăș o cauză. Tuberculoza seceră victime numeroase. Alcoolismul îmulțește încet, dar sigur cimitirul. Precocitatea căsătoriilor și concubinajul se adaugă la motivele inferiorității de natalitate. O serie de măsuri pentru reformarea și sporirea institutiilor, sacrificându-se buget urcat, se impun. Pledoaria caldă și în acelaș timp întemeiată pe evidențe rigide, a dlui dr. Iosif Nemoianu fac mai mult decât o discuție: dau indicații precise de ameliorare. Recomandăm atenției oficiale și voluntare această prețioasă contribuție demografică.

Ion Clopoțel

o mică monografie din care se poate desprinde, în formă de schiță cel puțin, imaginea complexă și atât de puțin comună a celui suflet mare, care a plecat atât de timpuriu dintre noi, la o vârstă de abia 45 de ani. Chiar cine n'a știut nimic despre existența lui mai dinainte, se poate instrui din aceste articole, înfiorându-se de adâncimea problemelor, cari au frământat sufletul lui Pârvan într-o viață plină de peripezi dramatice. D. Gusti tipărește, sub titlul „Un model academic“ personalitatea lui V. Pârvan, cuvântarea solemnă rostită în fața elevilor săi la deschiderea cursului universitar din toamna trecută; d. S. Lambrino analizează două din aspectele fundamentale ale personalității lui: eruditul și organizatorul; d. Tudor Vianu al treilea aspect, de cugetător; d. Costin St. Stoicescu aruncă o rază vie de lumină asupra contribuției lui Pârvan aduse istoriei economico-socială a antichității; iar d. H. Metaxa publică note biobibliografice.

Câteva imagini fotografice completează textul: figura severă și neliniștită a comemoratului, portretul lui în mijlocul săpăturilor arheologice și acea modestă căsuță din Perchin, jud. Tecuci, cu trei ochiuri de geam, cari suprapuse abia dau mărimea comună unei ferestre, cu prispa deschisă, de lut, — în care s'a născut Pârvan.

Concepția tragică a existenței

În articolul comemorativ despre concepția filosofică a lui Vasile Pârvan, din „Arhiva pentru știință și reforma socială“, d. Tudor Vianu explică, cu o claritate cât se poate de instructivă, concepția tragică a existenței și sensul tragediei, care la Greci s'a născut, întâiul popor care a avut această simțire.

Pentru valoarea instructivă a acestui pagină îl reproducem și noi.

„Tragică este orice viziune a lumii, care presupune o astfel de rânduială a lucrurilor, încât purtătorii valorilor pe care le socotim mai prețioase sunt sortii suferinței și nimicirii. Această structură a realității nu împuținează, nu scade energia lui morală, nu devastează sufletul tragic. În fața vieții pe care a recunoscut-o dureroasă și nedreaptă, sufletul tragic se simte dimpotrivă, acordat eroic, căci adorația valorilor care constituiesc excelența speței noastre, crește în măsura compătimirii pe care ne-o inspiră soarta celor cari le intrupează și ne face să dorim pentru noi însine un destin asemănător. Tragismul presupune deci o metafizică, un fundal de reflecție filosofică asupra constituției realității, un sentiment pesimist al vieții, dar o atitudine etică afirmativă și eroică. Acolo unde intrunirea acestor factori n'a fost cu puțință, tragismul n'a putut apărea. India veche dispunea de o metafizică pesimistă, dar șirul ideilor se desfășura încă astfel, încât omul nu ajunsesse să se prețuiască, ideea personalității ca bunul cel mai înalt al vieții nu apăruse încă. Față de viața pe care ni-s'a dat să o trăim, atitudinea vechiului indian

era simplă, univalentă, el o resimțea ca dureroasă și aspira s'o anuleze. Omul nu se smulsesse de multă vreme din starea de mistică participare cu întregul complex al realității și tânăra lui individualitate resimți o asemenea teroare la gândul de a purta singur aspra luptă a vieții, încât mai bucuros doria el reîtorcerea în vechea unitate primitivă, în care omul trăia fără chinuitoarea conștiință de sine.

Ceva din tinerețea lumii trebuie să recunoaștem și în ființa vechiului grec. Filoctet care plânge copilărește și viteazul Achile care imploră ajutorul mamei sale Tetis, când Agamemnon îi răpăște pe Briseida, sunt simboluri mișcătoare ale unor ființe relativ încă neajutorate. Față de indian, grecul înfățișează totuși o etapă superioară a procesului psihologic. Atitudinea sa față de realitate a devenit ambivalentă: el se teme de ea și în același timp o iubește. Expresia acestei atitudini noi este tragismul grec. Prin el, omenirea se solidarizează în jurul valorilor superioare ale existenței și ridică protestul ei împotriva zeilor răi și a destinului inclement. Conștiința individuală a ajuns în tragismul grec până la conștiința nobleții individuale. Tragismul a devenit apoi un puternic factor de promovare a individualității și ceva din aspra lui mândrie continuă să domine viața socială a antichității, până către sfârșitul ei. Stoicii demnitari romani, cari își ridică singuri viața, când groaznicul regim imperial devine intolerabil, ilustrează în fața lumii și a posterității adevărul tragic, că excelența omenească nu poate avea o soartă mai bună în corupta așezare de lucruri a timpului. Astfel în marea prăbușire a antichității târzii, o singură idee este salvată și anume aceea a valorii esențiale a individualității.“

Anuar internațional de bibliografie istorică

Știința se organizează mereu și tot mai mare este solidaritatea savanților, ori de ce naționalitate vor fi ei. Colaborarea lor este fecundă, și ea are urmări binefăcătoare nu numai în domeniul strict al disciplinei, pe care o reprezintă respectivii savanți, ci și asupra relațiilor dintre diferitele popoare din care ei fac parte.

Participarea savanților români la congresele internaționale științifice înseamnă totdeauna un spor real adus prestigiului ce și-l-a câștigat neamul nostru în fața popoarelor culte. Pentrucă avem în sânul poporului nostru reprezentanți ai anumitor discipline științifice, cari pot sta alături de cei mai dintâși din alte țări cu mai veche tradiție culturală și deci cu mai mare patrimoniu cultural. Iată de ce ne bucurăm, că țara noastră va fi reprezentată la congresul internațional de istorie, ce se va ține la Oslo, printr-o delegație de istorici.

Din această delegație fac parte și doi profesori dela universitatea din Cluj, d. C. Marinescu și E. Panaitescu, iar în fruntea ei este însuși N. Iorga, personalitatea cea mai cuprinzătoare din câte a avut neamul nostru. Și astfel nu ne îndoiim că delegația românească nu va fi cea din urmă dintre cele cari vor participa, ci va câștiga glorie neamului nostru.

Congresul internațional de istorie se va ține la mijlocul lunii August și este organizat de Comitetul internațional al științei-

lor istorice. Acest comitet dezvoltă o intensă activitate. Printre proiectele lui cele mai ample este *Anuarul internațional de bibliografie istorică*, din care va apare întâiul volum chiar în cursul anului 1928, cuprinzând bibliografia istorică a anului 1926. Această lucrare se face cu ajutorul fundației Rockefeller, care a pus la dispoziția comitetului internațional, spre acest scop, suma de 15.000 dolari. S'a format un birou de redacție, sub președinția d-lui Reinecke-Bloch din Germania, vicepreședinte fiind d. Usani din Italia și d. Carou din Franța secretar. Vor lua parte la această muncă, menită să înlesnească cercetările simultane din diferite țări și să desvolte istoria comparată, generală și internațională, peste patruzeci de țări. Sperăm că este și țara noastră printre acestea.

BAI

cu renume mondial și localități de recreație

Pențiuni, internate, cămine pentru fete și băieți.

Prețul întregii pensuni pentru copii 140, pentru adulți 150 franci elvețieni, preț valabil pt. 4 stațiuni balneare pe lângă un sejur de o săptămână. Preferințe pentru 1000 de familii. Prospekte. (Porto pentru răs puns).

Biroul de pensuni Pestalozzi (Fédération Internationale des Pensionats Européens) Budapest, V., Alkotmány-utca 4. sz. I. (Telephon: Teréz 242-36.)

Kurorte und Erholungsheime:

În Ungaria: Budapest, Siófok. În Elveția: Gen*, Lausanne*, Neuchâtel*, Luzern, Montreux*, Zürich*, Lugano, St. Moritz. În Franța: Paris*. Deauville, Trouville, Biarritz, Aix-les-Bains, Grenoble*, Evian (Genfer-See), Chamonix. În Riviera franceză: St. Raphael, Cannes, Nizza*, Juanles-Pins, Monte-Carlo, Menton. În Anglia: London*, Cambridge*, Brighton, Folkstone. În Italia: San-Remo*, Nervi, Venedig, Bordighera, Abbazia, Riccione, Rom*, Neapel*, Palermo, Meran. În Austria: Wien*, Zell-am-Zee, Linz*, Innsbruck*, Salzburg*. În Germania: Berlin*. În Belgia: Ostende. În Africa: Algir, Tunisia.

* În localitățile cu steluțe sunt internate permanente, căminuri pentru fete (și pentru adulți) deschise anul întreg. Celelalte pensuni în stațiunile balneare sunt deschise numai în Iulie, August și Septembrie. (Avanțagi pentru călătorii în grup (25—50%). Vagoane speciale Pullmann. Prețurile în decursul anului școlar (dela 15 Septembrie) 110 fr. elvețieni lunar.

CĂRȚI, REVISTE, ZIARE

Roma. — Revista de cultură italiană a dlui Ramiro Ortiz, titularul catedrei de limba și literatura italiană dela universitatea din București, continuă o apariție dintre cele mai regulate. Transformându-și formatul în anul trecut și statornicindu-și o apariție trimestrială, are astăzi înfățișarea unei reviste cu greutate. O redactează acum d. Alexandru Marcu, harnicul cercetător al legăturilor culturale și în special literare, italo-române, în cursul veacului XIX și informatorul priceput asupra vieții literare italiene actuale, prin eseuri literare și prin numeroase traduceri alese din producția literară cea mai valoroasă și mai caracteristică a poporului italian.

În sumar revista își păstrează caracterul vechiu. În frunte stau studii de istorie literară sau critici, pe cari le scriu dnii Ortiz și Marcu, dar și alți cercetători ai fenomenului literar italian. Urmează apoi traduceri, în proză și în versuri, din literatura italiană mai nouă și mai veche și o cronică variată, care ține la curent pe cetitor cu faptele mai importante petrecute în domeniul vieții literare moderne din Italia.

„Roma” este o revistă care face serviciu deopotrivă și culturii italiene, contribuind la răspândirea produselor ei poetice în mijlocul poporului român, și culturii românești, oferindu-i exemplul literaturii italiene cu mai veche tradiție și deci cu mai amplă desfășurare. Cu atât mai de preț este această împărtășire, cu cât ea se face direct, nu prin intermediul limbii franceze, cum se făcea odinioară.

*

Gândirea. — Numărul ultim al revistei „Gândirea” tipărește conferința d-lui G. Breazul intitulată „Arta muzicală în cultura românească”, din ciclul conferințelor Institutului Social Român despre politica culturii. Este cea mai serioasă cercetare asupra valorii culturale a muzicii și asupra importanței ce o prezintă cunoașterea muzicii naționale pentru amplificarea definiției personalității creatoare a poporului nostru, pe care am cetit-o în românește.

D. Breazul însă a fost și practic. Îl îndemna la aceasta poate și preocuparea d-sale zilnică aproape, de viața muzicală românească, prin îndeletnicirea oficială ce o are și prin calitatea de critic muzical, îndatorit să însemneze, deci să observe și să aprecieze evenimentele mai importante din domeniul vieții muzicale românești, dar îl silea și cadrul înaintea stabilit al ciclului de conferințe în care și-a rostit d-sa conferința. Și iată ce ne spune despre culegerea materialului folcloric muzical, una din problemele importante ale vremii noastre.

„O asemenea culegere ideală este deci înregistrarea cât de credincioasă obiectivă și cât mai apropiată de originalul sonor și ritmic; ea nu poate fi realizată decât prin metode fonografice. Grație stabilirii vibrațiilor ca dedesupt material al sunetului, arta muzicală capătă legătură cu științele

fizico-naturale, ale căror metode de cercetare nu întârzie de a smulge universul sonor din zădărnica speculațiilor metafizice de odinioară, fundamentându-se astfel cercetării muzicale solide baze științifice. Acustica fizică, fiziologică și psihologică adâncesc posibilitățile de cunoaștere a fenomenului muzical, iar studiul vibrațiilor sonore conduce la problema indispensabilă cercetărilor, a metodelor grafice, care este, de fapt, a însuși metodelor fonografice de care ne ocupăm. Fonograful asigură și obiectivitatea și repezițiunea culegerilor. Căci pier cântecul, pier ethosul lor specific, pier modulele antice care formează cadrul lor de desfășurare melodică și ornamentală, pier înțelesul caracterului monodic al cântecului românesc sub silinția armonică cu care zelozii noștri amatori de muzică, apucați de un fel de polifonomanie, au năpădit școala, biserica, oștirea și orice pornire de cultivare în ramura muzicii, iar soldații duc cu ei la sate, după isprăvirea stagiului militar, nu numai ecouri de major și minor, ci și monstruoșitățile șansonetelor de suburbie pariziană transformate în marșuri patriotice și ostășești, românești. — Înregistrare deci cât mai grabnică a cântecelor pe cilindre fonografice se impune imperios, pentru a putea culege ce ne-a mai rămas. Dacă (după cum am văzut) încercările de culegeri făcute de artiști, de muzicanții amatori sau practicieni, nu au dat și nici nu pot da rezultate mulțumitoare, înregistrări de cântece cu ajutorul fonografului pe cilindre fonografice ca în camera fonografică, se pot face cu multă ușurință. Vom înregistra cât de multe cântece pe această cale, deponând cilindrele în *Archiva fonografică*, fundată anul trecut de Ministerul Artelor. Vom isbuti astfel să avem un depozit fonografic al realității sonore românești, rămânând să lucrăm la transcrierea în note muzicale, amăsuraștoarea vibrațiilor, la fixarea metronomică și la celelalte studii științifice. Așadar, în incoherența vieții muzicale românești, oricât de sceptici am fi, *Archiva fonografică* nu mai este un dezerat, ci înfăptuire, o realitate. Depinde de vrednicia noastră pentru ca această instituție să însemneze ceea ce am râvnit stăruind pentru fundarea ei, zidirea de temelie pentru noile orientări ale vieții noastre muzicale”.

*

Erdélyi Helikon. — Noua revistă ungară, cu acest titlu, care și-a început apariția abia în luna Maiu a anului curent, militează o ideologie, care este echivalentă cu un regionalism cultural unguresc

Sfârșitul secolului al XIX a însemnat pentru poporul maghiar, inaugurarea unei ere de centralism economic-cultural, care se înfrătea cu politica de înghițire a tuturor naționalităților aflătoare între granițele Ungariei de atunci. Budapesta devenise centru absolutist, care ținea în frâu, mai mult în strictă dependență de ea toată viața regiunilor țării, cu centrele lor de activitate culturală și economică. Acolo se concentraseră toate inițiativele, chiar și de ordin practic, dar mai ales de ordin ideologic. Sistemul acesta era cu atât mai dificil, cu cât regiunile de margine ale țării ungurești de pe vremuri erau toate locuite de populații cu altă naționalitate, nu ungară. Și fiindcă acestea n'au putut fi desnaționalizate, nici centralizarea dorită nu s'a putut împlini. În regiuni, cari sunt Ardealul, Banatul, Croația, etc. s'a dezvoltat, cu toate opreliștile Budapestei, o acti-

vitare culturală și economică mai mult sau mai puțin intensă a naționalităților majoritare, alături de care cea a națiunii maghiare, cu toate avantajele dominației de stat, era în inferioritate, poate tocmai din pricina sistemului centralist al Budapestei.

Revista dela Cluj, „Erdélyi Helikon” pretinde acum pentru ungiu din Ardeal o autonomie spirituală față de Budapesta, care-și revendică și după incorporarea Ardealului la România un drept de hegemonie spirituală. Scriitorii grupați în jurul acestei reviste, câțiva dintre cei mai talentați scriitori ungiu din Ardeal, vorbesc trecutul Ardealului, care totdeauna a avut o relativă autonomie față de Ungaria propriu zisă, voină să reconstruiască o tradiție pentru inițiativa lor de astăzi, care vizează viitorul. Nu mai recunosc dreptul Budapestei de a dispune asupra lor, — în privința vieții intim-spirituale, căci politicește e evident că, odată ce Ardealul face parte din România, Ungaria nu mai poate dispune asupra acestei ramuri a poporului maghiar, — și considerând sufletul lor „specific ardelean” se dedică „destinului ardelean”.

Vedem în acest „regionalism cultural” al compatrioților noștri triumful unei viziuni realiste asupra concepției retrograde și șoviniste a Budapestei, care-și plimbă capul numai în nori de colb ai unei reveniri la situația dinainte de războiu. Și suntem convinși că această nouă atitudine îi va ajuta pe ungiu din Ardeal să se înalțe spiritualicește prin creația unor valori importante științifice-culturale, rămânând politicește fideli statului român, care nu se va opune activității lor atâta vreme cât aceasta nu va mai fi o deghizată conspirație împotriva temelii lor.

Cronicar

A apărut într'un îngrijit volum

Sociografie Românească

Anchetarea plășilor muntoase:
Margina, Almăj, Betuș și Vașcău.de
ION CLOPOTEL

Preț 60 lei

De vânzare în librării. Se poate comanda la adm. „Soc. de Măine”

FAPTE, IDEI ȘI OBSERVAȚIUNI

„Societatea de Măine“

Revista noastră n'a încetat o clipă să-și continue drumurile sale, conform programului inițial. Cinci ani de activitate plină de răbdare, de studiu, de analiză serină și obiectivă a problemelor României noi i-a creat o reputație, pe care nimic n-o mai poate săruncina. Neconținut ne vom face datoria față de public și față de țară, prin cercetări la nivel occidental, excluzând patima politică și bizantinismul personalităților cari distrug nivelul publicității românești prea adesea. Chiar acum în miez de vară Societatea de mâine a fost în stare să publice un număr atât de ales ca cel de față. Societatea de mâine a vrut să fie din ceasul dintâi o muncă metodică și organizată. Paginile ei sunt dovada creatoriei sociale vaste în care se reflectă România nouă sub fețele ei diverse. Numărul mare de intelectuali, și chiar dintre streini, care consultă revista noastră tot mai des pentru a cunoaște Ardealul și Banatul sunt pentru noi un titlu de rară satisfacție. Străduințele noastre modeste și continue sunt încoronate de succes. Credem, că cei cinci ani de solidă existență ai revistei sunt un titlu de suficientă lămurire a celor cari nu-și dedeau seama de rolul unei publicații ca a noastră și vor căuta să o comande, ca să fie în permanență pe masa lor.

Horia Trandafir

Funcționarism. — Românul n'are decât un ideal: să dețină o slujbă grasă la stat. La ce nu e bun statul? Îți asigură viața, oricât de mediocră — dar ți-o asigură. Minuni face acest stat când este capabil să sature atâtea guri. E surprinzător, că bugetul său este capabil de atâta elasticitate și de atâta sevă. Dar nu e mai puțin adevărat, că atâția dintre bieții funcționari se ofilesc, își ruinează puterile în floarea vieții, își nenorocesc familiile din cauza resurselor insignifiante și nimicitoare. În aceeași vreme, deținătorii serviciilor principale, aceia cari pun apostila, regimentul inspectorilor dela toate administrațiunile statului, se pricopsesc, își fac averi în starea de azi. Deaceia statul nostru e pătruns până la os de virusul corupției. Poate că nicăiri pe lume nu sunt atâția oameni bogați ca aceia cari sug bugetele în biata țară românească. Industria și comerțul sunt la cheremul micilor despoți cari veghiază și dispun de pozițiile bugetare, deaceia nu e chip să se încurajeze spiritul de independență al întreprinderilor particulare obișnuite să cerșescă favoruri dela puternicii statului. Și e rău. Numai în ziua, când se va înțelege că ce e al statului nu este al

particularilor, vom porni pe calea cea bună. Abia atunci întreprinderile se vor întemeia exclusiv pe talentul lor de muncă și organizare.

Un ministru lacon. — Ministerul instrucției publice a invitat vre-o două sute de profesori secundari la București ca să-i asculte părerile în chestii de proiecte proaspete de legi. Le-a vorbit și pe urmă le-a dat un banchet la care cineva a toastat pentru Rege, iar șase lingușitori pentru — d. ministru. Și pe urmă s'a achitat banchetul și drumul profesorilor: cam un milion și jumătate... Într-o vreme, când ministrul avea alte mijloace de a vorbi corpului didactic fără a cheltui nici o para, căci era suficient să invite pe ziaristi la sine și publice în toată țara intențiile sale de legiferare școlară, și într-o vreme de criză de bani, drul Anghelescu prădează, într-o singură zi, un milion și jumătate. Unde mai puneți, că ministrul este un bogătaș dintre cei dintâi ai României, e miliardar. Ar fi putut astfel să facă un gest galant și să susțină el singur cheltuiala vanității amintite. A fost o dovadă, că ministrul Anghelescu este un ministru lacon.

Ungurii și Franța. — Într'unul din mesagiile sale regale către poporul care-l zeifică, Rothermere l-a sfătuit pe acesta să nu cruțe nici un efort pentru a avea de partea lui Franța. În politica europeană actuală și îndeosebi în delicata chestiune a tratatelor nu se va putea face nimic fără concursul Parisului. Orientul apropiat și Balcanul de acolo privește cuvântul de ordin care e totdeauna ascultat.

Se pare că sfatul a fost pus de Ungaria la inimă. Dacă în anii din urmă capitala de pe Dunăre nu porneau decât injurii la adresa Franței, care ar fi principala vinovată de „ciuntirea” Ungariei, în acest an nu auzim decât de elogi, ridicări în slavă, banchete și diferite asociații franco-maghiare, cari toate își au tălcul lor. Sunt eforturi cari într'adevăr trebuie admirate. Rar popor, care din motive superioare să se preteze la acțiuni atât de contradictorii. După ce cu abia câțiva ani înainte ai încercat să escrocezi o nație într'un mod fără păreche în istoria contemporană, să te faci că uiți totul și, din aceeași gură, din care n'ai scos decât injurii să nu scoti acum decât cuvinte de laudă. Oricine urmărește astăzi presa din Budapesta și o compară cu cea de acum doi sau trei ani, are impresia că un ordin de sau dictează noua atitudine către Franța și ordinul e ascultat cu desăvârșită supunere.

Nu numai atât: presa din Paris începe să fie tot mai împetrițită de corespondențele din Budapesta. Insuși *Le Temps* care n'a cruțat nici odată nația care a dat naștere celebrilor falșificatori de bancnote, începe să-și deschidă mai binevoitor coloanele. Corespondențele din capitala Ungariei nu mai conținesc cu laudele operii poli-

tice a lui Bethlen cel care a tolerat opera patriotică a lui Windischgrätz.

Ungurii din Franța încep să se miște și ei cu mai multă îndrăzneală. Cu toate că colonia lor din Paris e inferioară ca număr celei românești, opera și organizația întrece mult pe a noastră. Există acolo un serviciu sanitar gratuit, pentru muncitorii unguri, un serviciu de informații pentru cei ce vor să viziteze Ungaria, vreo două sau trei restaurante. Înainte cu vre-o două săptămâni s'a pus piatra fundamentală a „Casei Ungurești din Paris”. La festivitate a luat parte și episcopul Parisului. Cam dela aceeași dată apare tot în capitala Franței *Párisi Magyarország*, organul coloniei maghiare, care îndeamnă la acțiune de propagandă și la solidaritate de membri. Știrile menite să ne discrediteze sunt stăcuate cu ingeniozitate în toate părțile. Dela muncitor până la intelectual fiecare ungur te năpădește cu o mulțime de hărți și date statistice pentru a dovedi „tragedia” Ungariei.

Moartea lui Giolitti. — S'a stins, la o vârstă înaintată, unul dintre bărbații de întâi plan, ai politici europene din ultimele decenii. Italia de dinaintea lui Mussolini bătea recordul prin crizele sale politice. Rar se întâmpla ca un guvern să poată face față împrejurărilor mai mult de doi ani. În caleidoscopul de nume cari se perândă pe dinaintea istoricului Italiei contemporane al lui Giolitti se întâlnește mai des. Nici unul dintre bărbații de stat ai peninsulei nu avea calitatea și îndrăzneala lui de a împăca extremele.

De altfel cea mai de seamă calitate a lui, căci concepții înalte, de bărbat de stat, care crează epocă în evoluția politică a unei națiuni — n'a avut. Făcea parte din categoria de oameni politici creată de monarhiile constituționale începătoare: fără o credință fermă în forțele creatoare ale democrației și în același timp fără îndrăzneala de a consolida un regim monarhic luminat. Giolitti, ca și alți bărbați de stat contemporani lui, îndeosebi din Balcani și din Europa centrală avea încredere mai mult în loviturile de culise și în diplomația de școală veche.

Se pare că a avut o viață privată corectă și plină de demnitate. Mussolini însuși recunoaște aceasta, în recentele lui memorii. Această calitate i-a dat acea vigoare mândră care l-a caracterizat, până la vârstă înaintată — 86 ani! — la care se stinge.

În politica externă a făcut greșala de a sprijini Puterile Centrale. A făcut parte dintre aceia cari s'an opus cu hotărâre la intrarea Italiei în război, alături de Aliați. Era acesta un defect al educației lui politice: crescut în școala lui Crispi cu greu putea să judece altfel.

Europa liberală și democrată așează o cunună mai mult pe mormântul lui, pentru curajul cu care s'a opus legii electorale a lui Mussolini, apărând parlamentarismul liberal.

Red.

Biblioteca „Sămănătorul“ din Arad

Atragem atenția asupra frumoasei biblioteci „Sămănătorul“ din Arad, pentru popularizarea științei și literaturii românești. Bibliotecile școlilor, bibliotecile populare și peste tot bibliotecă particulară a fiecărui intelectual nu pot fi complete fără numerele *Bibliotecii Sămănătorul* din Arad atât de bogate în materie accesibilă până și cutărui fruntaș de sat iubitor de lectură:

- Nr. 1. Al. Ciura: Frații, schițe din războiu — — — Lei 5.—
 Nr. 2. V. Stanciu: Cuib de rândunică (schițe) — — — Lei 10.—
 Nr. 3. I. Agârbiceanu: Din viața preoțească (schițe) — — — Lei 5.—
 Nr. 4. Dr. I. Lupaș: Din trecutul ziaristicii rom. — — — Lei 5.—
 Nr. 5. Dr. Ion Mateiu: Probleme școlare — — — Lei 5.—
 Nr. 6. A. S. Iorga: La chestiunea industriei naț. — — — Lei 5.—
 Nr. 7. Ion Clopoțel: Insemnări pe răboj — — — Lei 5.—
 Nr. 8. I. Barac: Pitelea Gâscariu — — — Lei 5.—
 Nr. 9—10. M. Gaspar: Blăstăm de mamă roman — — — Lei 10.—
 Nr. 11. Victor Stanciu: Plantele de leac — — — Lei 10.—
 Nr. 22. Colinde, cântecele irozilor și de stea — — — Lei 10.—
 Nr. 23—25. M. Eminescu: Poezii — — — Lei 20.—
 Nr. 26. Al. Ciura: Scrisoare în cealaltă lume — — — Lei 5.—
 Nr. 27—28. I. Clopoțel: Antologia scriitorilor români (G. Lazar, G. Asachi, I. E. Rădulescu, B. P. Mumuleanu, Al. Hrisoverghi, D. Petrino, Al. Depărățeanu, N. Nicolescu, C. Stamati, V. Cârlova, A. Cantemir, D. Tichindeal, Al. Donici, G. Alexandrescu, A. Pan, D. Bolintineanu, Al. Sihleanu, G. Barițiu, A. Șaguna, Tim. Ci-pariu) — — — Lei 15.—
 Nr. 29—30. (M. Kogălniceanu, V. Alecsandri, N. Bălcescu, Ion Ghica, A. Odobescu, C. Negruzzi, Gh. Pan, B. P. Hașdeu, C. A. Rosetti, C. Boliac) — — — Lei 15.—
 Nr. 31—34. (T. Maiorescu, M. Eminescu, N. Gane, N. Filimon, I. Slavici, I. Creangă, P. Ispirescu, Gh. Coșbuc, Al. Vlahuță, I. L. Caragiale, B. Șt. Delavrancea, C. Dob. Gherea, Ion Gorun, I. Al. Brătescu-Voinesti, P. Locusteanu, D. D. Pătrășcanu, V. Onițiu și A. Bârseanu) — — — Lei 25.—
- Insistați pe lângă librăriile dela D-voastră, să comande „Biblioteca Semănătorul“**
- Pentru tot ce privește „Biblioteca Semănătorul“ a se adresa *Librăriei diecezane din Arad.*
- Nr. 35—38. (N. Iorga, E. Gârleanu, M. Sadoveanu, D. Anghel, Șt. O. Iosif, I. Al. Basarabescu, S. Pușcariu, I. Adam, I. Ciocărlan, I. Agârbiceanu, Al. Ciura, O. Goga, P. Cerna, E. Pitiș, M. Cunțan, I. Chendi, C. S. Aldea, C. Theodorian, Al. Cazaban, Z. Bârsan, Dr. I. Lupaș, G. Baneti, V. V. Delamarina, G. Galaction, A. Cotruș și M. Codreanu) — — — Lei 20.—
 Nr. 39. Toma Cocișiu: Povestiri din natură — — — Lei 5.—
 Nr. 40. Cântări naționale și diverse cântece — — — Lei 30.—
 Nr. 41. Al. L. Morariu: Dela noi, Povești — — — Lei 5.—
 Nr. 42—45. V. Alecsandri: Poezii. Vol. I. — — — Lei 25.—
 Nr. 46—48. V. Alecsandri: Poezii. Vol. II. — — — Lei 20.—
 Nr. 49. Adam Boleu: Povești și Povestiri — — — Lei 5.—
 Nr. 50. Mauriciu Jokai: Pitecii din Leaotung — — — Lei 5.—
 Nr. 51—54. Andreiu Mureșanu: Poezii — — — Lei 10.—
 Nr. 55—56. C. Cehan: Ardealul. Dramă în 4 acte — — — Lei 10.—
 Nr. 57. Ilie Hociotă: Din lumea duhurilor — — — Lei 5.—
 Nr. 58. V. Alecsandri: Paracliserul, Herșeu boccegiu — — — Lei 5.—
 Nr. 59—59/h. V. Alexandri: Teatru. II. (Cinel-Cinel, Piatra din casă. Nunta țărănească — — — Lei 10.—
 Nr. 60.—60/d. V. Alecsandri: Teatru: III. (Arivnte și Pepelea, Stan covrigarul, Barbu lăutarul) — — — Lei 5.—
 Nr. 61. Volbură Poiană: Ion Burduf (Viața unui copil până la părăsirea școlii primare) — — — Lei 5.—
 Nr. 62—63. T. Murășanu: Cioburi de oglindă — — — Lei 10.—
 Nr. 64. Prof. Horia Teculescu: Scriitorii ca luptători pentru unirea neamului — — — Lei 5.—
 Nr. 65—66. Emil Isac: Cartea unui om — — — Lei 10.—
 Nr. 67—68. I. Agârbiceanu: Visurile, povestiri — — — Lei 10.—
 Nr. 69. Gavril Todica: Urgiile naturii — — — Lei 5.—
 Nr. 70. Sextil Pușcariu: Literatura română — — — Lei 5.—
 Nr. 71. Eug. Speranția: Sub nimbul familiar — — — Lei 5.—
 Nr. 72. Al. Mănculescu: Povestiri — — — Lei 5.—
 Nr. 73. Vasile Savel: Doine din război — — — Lei 5.—
 Nr. 74—74/a. Septimiu Popa: Povestiri — — — Lei 10.—
 Nr. 75—75/a. Emil Isac: Notițele mele — — — Lei 10.—
 Nr. 76. Ion Montani: Din zile grele — — — Lei 5.—
 Nr. 77—79. Prof. I. Georgescu: Ștrengarul statului, (Piesă populară în trei acte) — — — Lei 15.—
 Nr. 80—81. Al. T. Stamatiad: Câțiva scriitori (O. Goga, Șt. Petică, I. C. Săvescu, M. Maeterlinck) — — — Lei 10.—
 Nr. 82. A. Cotruș: Versuri — — — Lei 5.—
 Nr. 83—84. St. Mețeș: Moșile domnilor șiboyerilor din țările române în Ardeal și Ungaria — — — Lei 10.—
 Nr. 85—86. Tr. Mager: Aspecte din Munții Apuseni (Târgul de fete dela Găina, etc.) — — — Lei 10.—
 Nr. 87—89. Prof. Dr. Gr. Cristescu: Perspective sociale și culturale în lumina evangheliei — — — Lei 15.—
 Nr. 90—92. V. Demetrius: Nuvele alese — — — Lei 15.—
 Nr. 93. Elena Farago: Scrisori — — — Lei 5.—
 Nr. 94—94/a. Al. Ciura: Iscariot (Schițe) — — — Lei 10.—
 Nr. 95—96. Ion Montani: Valul care trece — — — Lei 10.—
 Nr. 97. St. Mețeș: Relațiile Mitropolit. A. Șaguna cu Români în Principatele române — — — Lei 5.—
 Nr. 12. E. Isac: Ardealule, Ardealule bătrân — — — Lei 5.—
 Nr. 13. G. D.: La stână, schițe trad. de C. Mușlea — — — Lei 5.—
 Nr. 14. I. Băilă: Insurăm pe Victor, Pe povârniș — — — Lei 5.—
 Nr. 15. Dr. I. Lupaș: Luptători pentru lumină — — — Lei 5.—
 Nr. 16. Dr. Al. Borza: Din viața plantelor — — — Lei 5.—
 Nr. 17. Ioan Georgescu: Dovezi nouă pentru adevăruri vechi. — Gânduri și indemnuri — — — Lei 5.—
 Nr. 18. Gavril Todica: Zări din univers — — — Lei 5.—
 Nr. 19. Dr. I. Suci: Patimile și moartea lui Isus — — — Lei 10.—
 Nr. 20. Wildenbruch: Lacrimi de copii — — — Lei 5.—
 Nr. 98—99. Ch. Lebrun-D. Nanu: La mielul alb — — — Lei 10.—
 Nr. 100. George Mihail Zamfirescu: Magnozia — — — Lei 5.—
 Nr. 101. Onisifor Ghibu: În jurul catolicismului și a unirii bisericilor — — — Lei 5.—
 Nr. 102—103. Const. Sudețeanu: Introducere în sociologia lui Auguste Comte — — — Lei 10.—
 Nr. 104—106. Eugeniu Speranția: Generalități de Psihologie individuală și socială — — — Lei 15.—
 Nr. 107—108. Goethe: Ifigenia în Taurida, dramă. În românește de Virgil Tepeanu — — — Lei 10.—
 Nr. 109—110. Al. Mănculescu: Tudor Dragomir. (Povestiri) — — — Lei 10.—
 Nr. 111—113. St. Mețeș: Păstori ardeleni în principatele române — — — Lei 15.—
 Nr. 114—115. Teodor Murășanu: Lumini suflate de vânt (Versuri) — — — Lei 10.—
 Nr. 116. Al. Las. Moldovan: Fabule și satire — — — Lei 10.—
 Nr. 117—118. Adrian Pascu: Cuibul tăcerii (schițe și nuvele) — — — Lei 15.—
 Nr. 119. Dr. Seb. Stanca: Sergentul (Dramă într'un act) — — — Lei 15.—
 Nr. 120—122. Perpessicius: Repertoriu critic — — — Lei 15.—
 Nr. 123—124. Sandu Teleajen și Adr. Pascu: Craiul Vânt (Poem dramatic în 3 acte) — — — Lei 10.—
 Nr. 125—127. E. Lovinescu: Figuri ardeleni. (O. Goga, L. Rebreanu, T. Maiorescu, Șt. O. Iosif, I. Agârbiceanu, II. Chendi) — — — Lei 15.—
 Nr. 128—129. Savin Constant: Autentice... Schițe vesele — — — Lei 10.—
 Nr. 130—131. Ion Dongorozi: Signor Berthelotty, schițe — — — Lei 10.—
 Nr. 132—133. Grigorie Alexandrescu: Fabule — — — Lei 10.—
 Nr. 134—135. L. Blaga: Fețele unui veac — — — Lei 10.—
 Nr. 136—137. Al. Iacobescu: Icoane și priveliști — — — Lei 10.—
 Nr. 138. N. Ghiulea: Ocrotirea clasei de mijloc. Chestiunea meseriașilor — — — Lei 5.—
 Nr. 139. Gh. Maior: Mănăstirea Argeșului (în 5 acte) — — — Lei 5.—
 Nr. 140. N. I. Herescu: Insemnări literare — — — Lei 10.—
 Nr. 141. Melentie Șora: Carnetul unui preot — — — Lei 5.—
 Nr. 142—143. Const. Cehan-Racoviță: În cerdacul casei bătrânești. Povestiri — — — Lei 10.—
 Nr. 144—145. Volbură Poiană: Fata din Ardeal. Poem național în 3 acte — — — Lei 10.—
 Nr. 146—147. O. Ghibu: Cu gândul la Basarabia — — — Lei 15.—
 Nr. 148—149. Adrian Pascu: Irena. Comedie dramatică în 3 acte — — — Lei 15.—

Nr. 150. Dr. S. Stanca: Greva și alte povestiri — Lei 5.—	Nr. 166—168. N. Iorga: Viața românească în Ardeal Lei 25.—
Nr. 151—152. S. Teleajen: Moșnenii. Dramă — — Lei 10 —	Nr. 169. G. Todică: Epidemiile — — — — — Lei 5.—
Nr. 153—154. L. Blaga: Ferestre colorate — — Lei 10.—	Nr. 170. K. Hamsun: Zacheu, tradus de Zaharie Stancu Lei 5.—
Nr. 155. N. Ghiulea: Școala poporului, Probleme sociale Lei 5.—	Nr. 171. Dimitrie I. Goga: Școala ardeleană în Muntenia și Moldova — — — — — Lei 5.—
Nr. 156. Gh. Maior: Cele 12 fete de împărat și palatul fermecat. Feerie în 4 acte — — — — — Lei 5.—	Nr. 172. Dr. Grigorie Gh. Comșa: Combaterea catehismului bapțiștilor — — — — — Lei 5.—
Nr. 157-159 Gh. Cardaș: Cântece poporane moldovenești Lei 10.—	Nr. 173—174. Tudor Vianu: Masca timpului (schițe de critică) — — — — — Lei 10.—
Nr. 160—163. Ion Marin Sadoveanu: Dramă și Teatru. Studii și cronici — — — — — Lei 20.—	Nr. 175-177. E. Lovinescu: Tacit. Pagini asupra epocii împăratului Traian — — — — — Lei 15.—
Nr. 164—165. Aristofan: Pasările (comedie), traducere în versuri de St. Bezdechi — — — — — Lei 15.—	

INDUSTRIA SÂRMEI SOC. AN.

CLUJ, CALEA VICTORIEI N-RUL 29.

PRODUCEM:

FIER DE BETON, FIER LAMINAT IN COLACI, CUE DE TOT FELUL; SÂRMĂ DE FIER: ALBĂ, ARSĂ, ARĂMITĂ; SÂRMĂ ZINCATĂ (GALVANIZATĂ), SÂRMĂ GHIMPATĂ-ZINCATĂ, SÂRMĂ DE OȚEL, ARCURI PENTRU MOBILE, AGRAFE DE BIROU.

Banca Națională a României

„SCHMOLLPASTA“
S. A. BRAȘOV

Fabrică de Cremă de ghețe
Premiată la 30 de expoziții

Toți detentorii de acțiuni ale Băncii Naționale, emisiune veche sau nouă, integral achitate până la 31 Iulie 1928 inclusiv, sunt înștiințați că vor primi de fiecare acțiune un aconto de Lei 150.— pentru anul 1928.

Plata se va face cu începere dela 1 August 1928, în Administrațiunea Centrală, la sucursalele și agențiile sale, numai contra cuponului acțiunilor din noua emisiune sau din vechea emisiune, pentru care nu s'a exercitat dreptul de opțiune.

Adresa abonatului:

Banca Națională a României

aduce la cunoștința publicului că a acordat **un ultim termen**, până la 1 Ianuarie 1929, pentru preschimbarea biletelor de 500 lei, tip vechiu 1916.

Biletele vor trebui prezintate de posesorii lor la ghișeurile sale din Centrală și sedii.

Nu se va admite schimbul prin intermediari și nici prin mijlocirea Băncilor.

Deținătorii acestui fel de bilete din străinătate le vor putea trimite prin scrisori de valoare, Administrației Centrale a Băncii Naționale a României, și vor primi în schimb contravaloarea în moneda țării respective, după cursul zilei, minus cheltuelile Băncii.

București, 18 Iulie 1928.